



**TINGIMUSLIKKUS
JA SOTSIAALNE
TINGIMUSLIKKUS**

2025

NB! Trükises toodud ja viidatud õigusaktide ning nõuete puhul on lähtutud 2025. a aprilli seisust.

Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi õigusaktide muutumisel võivad muutuda ka nõuded või õigusaktide viited.

Kehtivad õigusaktid leiab Riigi Teatajast www.riigiteataja.ee ja Euroopa Liidu Teatajast eur-lex.europa.eu/et/index.htm.

Koostajad ei vastuta õigusaktide muutumisest tingitud ja trükise põhjal tehtud otsuste eest.

Trükises toodud maa [heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded \(HPK\)](#) on [sinises kirjas](#), [kohustuslikud majandamisnõuded \(KM\)](#) [rohelistes kirjas](#), õigusaktidest tulenev info nõuete juures tavakirjas ning *nõuete selgitused ja lisainfo* *kaldkirjas*.

Väljaandjad: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus koostöös Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuse ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiga

Toimetanud: Siim Suure, Airi Vetemaa

Täname: Liivi Inno, Jaana Karja, Veronika Vallner-Kranich, Ülle Laur, Pavel Ojava, Liina Peetsu, Gerli Toom, Kadri Pärnpuu, Rain Meremäe, Eli Sellis, Merit Mikk, Lilia Kulli

Fotod: Argo Peepson, Madli Karjatse, Eskil Nilsson, Maarja Jüris, Kristiina Jürisoo, Merit Mikk, Katrin Press, Katrin Rannik, Indrek Melts, Fotolia, Arne Ader, Elen Peetsmann, Eike Tammekänd, PRIA, Maa- ja Ruumiamet

Kujundus: AS Ecoprint

Esmatrükk 2009. Parandatud ja täiendatud trükk 2010–2024; 2025.

Materjal valmis Maaelu Teadmuskeskuse tellimisel. Kõik autoriõigused on kaitstud. Väljaandmist toetas Eesti põllumajanduse teadmussirde- ja innovatsioonisüsteem (AKIS) ning Euroopa Liit.

ISSN 2504-5644 (võrguväljaanne)



Kaasrahanud
Euroopa Liit



Sisukord

Tingimuslikkuse ja sotsiaalse tingimuslikkuse süsteem	2
Tingimuslikkus	3
Tingimuslikkuse kontroll	5
Sotsiaalne tingimuslikkus	7
Sotsiaalse tingimuslikkuse kontroll	7
Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) 2025	9
Süsinikuvaru säilitamise üldised kaitsemeetmed – püsirohumaat säilitamine (HPK 1)	9
Mulla ja süsinikuvarude kaitse (HPK 2, 3, 5, 6, 7)	10
Veekaitse – puhverribad (HPK 4)	14
Tootmisega mitteseotud objektide säilitamine, et suurendada elurikkust (HPK 8)	15
Maastikulelementide säilitamine (HPK 8.1)	15
Hekkide ja puude pügamine (HPK 8.2)	20
Invasiivsete võõrliikide vältimine (HPK 8.3)	20
Elupaikade ja liikide kaitse (HPK 9)	22
Kohustuslikud majandamisnõuded (KM)	23
Põhja- ja pinnavee kaitse (KM 1)	23
Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (KM 2)	28
Loodusliku linnustiku kaitse (KM 3) ja looduslike elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitse (KM 4)	33
Toidu- ja söödaohutus (KM 5)	35
Hormoonide kasutamine loomakasvatustes (KM 6)	40
Taimekaitsevahendite kasutamine (KM 7–8)	40
Loomade heaolu (KM 9–11)	43
Vasikate pidamise miinimumnõuded (KM 9)	43
Sigade pidamise miinimumnõuded (KM 10)	44
Põllumajandusloomade kaitse (KM 11)	46
Tingimuslikkus pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlusel	50

Tingimuslikkuse ja sotsiaalse tingimuslikkuse süsteem

Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames käivitati 2003. aastal nõuetele vastavuse süsteem. Eestis rakendus see järk-järgult aastatel 2004–2013. Aastast 2023 on süsteemi uueks nimeks **tingimuslikkus**.

Alates 1. jaanuarist 2025. a rakendus lisaks tingimuslikkusele sotsiaalne tingimuslikkus.

Tingimuslikkuse ja sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid peavad järgima põllumajandustootjad, kes taotleavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika **Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi ÜPP strateegiakava)** alusel antavaid järgmisi toetusi:

1. Piimalehma kasvatamise otsetoetus (PTK)
2. Ammlehma kasvatamise otsetoetus (ATK)
3. Lamba ja kitse kasvatamise otsetoetus (UTK)
4. Põhisissetuleku toetus (PST)
5. Ümberjaotav toetus (ÜJT)
6. Noore põllumajandustootja toetus (NPT)
7. Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus (MAHE)
8. Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (KSM)
9. Ökosüsteemiteenuste säilitamise toetus (ÖST)
10. Ökoalade toetus (ÖKO)
11. Mesilaste korjeala toetus (MESI)
12. Tera- ja kaunvilja kasvatamise otsetoetus (TVK)
13. Puu- ja köögivilja ning marjakultuuride kasvatamise otsetoetus (PKV)
14. Seemnekartuli kasvatamise otsetoetus (SKT)
15. Põhjavee kaitse toetus (PÕHJAVESI)
16. Pinnavee kaitse toetus (PINNAVESI)
17. Turvas- ja erodeeritud mulla kaitse toetus (MULD)
18. Pärandniidu hooldamise toetus (NIIT)
19. Ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)
20. Loomade heaolu toetus (LHT)
21. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus (MAHEL)
22. Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus (KMN)
23. Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetus (NAM)
24. Kohalikku sorti taime kasvatamise toetus (SORT)
25. Väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus (VPR)
26. Turvas- ja erodeeritud mullaga väärtusliku püsirohumaa kaitse toetus (MULD-VPR)
27. Põhjavee kaitse alal asuva väärtusliku püsirohumaa kaitse toetus (PÕHJAVESI-VPR)

Nõuded kehtivad kogu kalendriaasta 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini.

NB: tingimuslikkuse ja sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumisel vähendatakse taotleja kõikide loetletud toetuste summat.

Tingimuslikkus

Tingimuslikkus seob ELi ühise põllumajanduspoliitika pindala- ja loomatoetuste täies mahus maksmise maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud nõuete (maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisund, keskkond, rahva-, looma- ja taimetervis, loomade heaolu) järgimisega. Nõuded on seotud toetusesaaja **põllumajandusliku tegevuse** ja/või **kogu põllumajandusliku majapidamise maaga**.

Tingimuslikkuse alused on kehtestatud EL Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklites 12–13 ja lisas III, EL Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 83–86, komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/1172, artiklites 9–11, komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/126 artiklis 48, „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse“ §-s 42–43 ja §-s 110 ning maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, kohustuslikud majandamisnõuded ning töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuded ja tööandja kohustused“.

Tingimuslikkuse süsteem koosneb **maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetest (HPK) ning kohustuslikest majandamisnõuetest (KM)**.

Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) on Eestis kehtinud otse-toetuste taotlejatele alates 2004. aastast. HPK nõuded kehtestatakse valdkonna eest vastutava ministri määrusega. Alates 2023. aastast kehtib maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määrus nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, kohustuslikud majandamisnõuded ning töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuded ja tööandja kohustused.“

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) rakendusid Eestis järk-järgult aastatel 2009–2013. Need põhinevad ELi direktiividel ja määrustel ning puudutavad valdkondi, nagu veekaitse, elurikkus, toiduohutus, loomahaigused, taimekaitsevahendid ning loomade heaolu. Direktiivide nõuded rakendab iga liikmesriik oma õigusaktidega.

Peamised muudatused tingimuslikkuse süsteemis 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga:

Märg- ja turvasalad (HPK 2)

- Alates 2025. aasta 1. jaanuarist loetakse HPK 2 nõuete raames turvasmullaga põllumajandusmaaks **vähemalt 65% ulatuses** turvasmullaga põld (varem 90%).

Maastikuelementide säilitamine (HPK 8)

- Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudes, mis reguleerib maastikuelementide säilitamist, on muutunud põllusaare käsitlus. Edaspidi on säilitatavaks maastikuelemendiks ka **põllusaar, mis külgneb põllumaaga**. Varasema käsitluse kohaselt sobis säilitatavaks maastikuelemendiks ning ühtlasi ka toetusõiguslikuks maastikuelemendiks ainult põllusaar, mis oli põllumaaga ümbritsetud. Põllusaar ei sobitu säilitatavaks maastikuelemendiks juhul, kui ta külgneb sellise ala või maastikule iseloomuliku vormiga, mille suhtes ta pole selgesti eristatav (näiteks metsa servas). Põllusaar saab külgneda näiteks teede, veekogude, õuealade või teiste maakasutuse tüüpidega (püsirohuma, püsikultuurid).

TINGIMUSLIKKUS

Keskkond, kliimamuutused, maa hea põllumajandus seisund

VESI

- Põhja- ja pinnavee kaitse (KM 1)
- Nitraadireostuse vältimine NTA-I (KM 2)
- Puhverribad (HPK 4)

MULD JA SÜSINIKUVARUD

- Püsirohuma säilitamine, märg- ja turvasalad, taimejäänuste põletamine, üle 10% kaldega alad, talvine taimkate, külvikord (HPK 1-3, 5-7)

ELURIKKUS

- Loodusliku linnustiku, elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitse (KM 3-4)
- Maastikuelementide säilitamine (HPK 8)
- Keskkonnatundlik püsirohuma (HPK 9)

HOOLDUSTÖÖDE MINIMAALNE TASE

- Hekkide või puude pügamine ja karuputk (HPK 8)

Rahva-, looma- ja taimetervis

TOIDUOHUTUS

- Toidu ja söödaohutus, hormoonide kasutamine (KM 5-6)

TAIMEKAITSEVAHENDID

- Taimkaitsevahendite kasutamine (KM 7-8)

Loomade heaolu

LOOMADE HEAOLU

- Põllumajandusloomade kaitse, vasikate ja sigade pidamise miinimumnõuded (KM 9-11)

SOTSIAALNE TINGIMUSLIKKUS

Tingimuslikkuse kontroll

Tingimuslikkuse süsteemi raames kontrollitakse kohapeal vähemalt 1% toetuste taotlejaid. Kontrollle viivad läbi PRIA (HPK nõuded), Keskkonnaamet (KM keskkonnanõuded, HPK veekaitse nõuded) ning Põllumajandus- ja Toiduamet (KM toidu- ja söödaohutus, KM hormoonide kasutamine loomakasvatustes, KM loomade heaolu, KM taimekaitsevahendite kasutamine). Kontrollivalimid tehakse eraldi iga asutuse põhiselt. Seega võib taotlejat kontrollida ainult üks asutus, kuid võib ka juhtuda, et teda kontrollivad kõik asutused.

Järelevalveasutused jätkavad oma tavapäraseid kontrolle ka tingimuslikkuse süsteemist eraldi. Kui tingimuslikkuse nõuete rikkumine on tuvastatud muude kontrollimiste (väljaspool tingimuslikkuse süsteemi kontrollivalimit) käigus, lähevad ka need rikkumised toetuste määramisel ja maksmisel arvesse.

Kõiki nõuete rikkumisi hindavad järelevalveasutused ühtse metoodika järgi hindamismaatriksitega. Hindamisel lähtutakse kolmest kriteeriumist:

- tõsidus,
- ulatus,
- püsivus.

Nõuetele mittevastavuse **tõsidus** sõltub eelkõige nõuetele mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse asjaomase nõude või standardi eesmärke.

Nõuetele mittevastavuse **ulatuse** määramisel võetakse arvesse eelkõige seda, kas nõuetele mittevastavusel on kaugemale ulatuv mõju või piirdub see põllumajandusettevõtte endaga.

Nõuetele mittevastavuse **püsivus** sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest. Samuti võetakse arvesse rikkumise korduvust.

Nende kriteeriumite alusel koostatakse iga nõude hindamiseks maatriks, mille järgi antakse rikkumisele kriteeriumite kaupa hinded (madalaim hinne on 1 ja kõrgeim on 5):

- hinde 1 puhul on tegemist väga väikese rikkumisega,
- hinde 2 puhul on tegemist väikese tähtsusega rikkumisega,
- hinde 3 puhul on nõude rikkumisel oluline tähtsus,
- hinde 4 puhul on nõude rikkumisel väga suur tähtsus,
- hinde 5 puhul on tegemist rikkumisega, kus otseselt on ohtu seatud inimeste ja loomade tervisele.

Rikkumise koondhinde saamiseks liidetakse tõsiduse, ulatuse ja püsivuse punktid kokku. Koondhinde alusel leitakse iga konkreetse nõude rikkumise sanktsioon ehk toetuste vähendamise protsent. Koondhindele vastav vähendamine on järgmine:

- koondhinne 3–4 -> 1%,
- koondhinne 5–9 -> 3%,
- koondhinne 10–13 -> 5%,
- koondhinne 14–15 -> 10%.

Leitud hinnangu alusel moodustub iga nõude puhul toetussumma vähendamise protsent, mis **enamasti on 3%** kõigi nende toetuste kogusummast, millele rakendub tingimuslikkuse süsteem (toetused 1–27 lk 2). Sõltuvalt rikkumise iseloomust võib vähendusprotsenti ka vähendada, ent see ei tohi olla väiksem kui **1%**.

Kui rikkumisel on asjaomase standardi või nõude eesmärgi saavutamisele tõsised tagajärjed või kui see kujutab endast **otsest ohtu** rahva- või loomatervisele, ent tegemist ei ole tahtliku rikkumisega, on vähendusprotsent tavapärasest kõrgem ja võib ulatuda **kuni 10%-ni**.

Kui **rikkumine püsib** või **kordub mittetahtlik rikkumine üks kord** (ehk toimub teist korda) kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul, on vähendusprotsent **üldjuhul 10%** toetuste kogusummast.

Kui sama rikkumine toimub kolmandat korda, siis loetakse seda **tahtlikuks rikkumiseks**, mille puhul on vähendusprotsent **vähemalt 15%** kõikide pindala- ja loomatoetuste kogusummast ning võib ulatuda **maksimaalselt 100%-ni**.

Kõik rikkumised, millel ei olnud tõsiseid tagajärgi või kui need ei olnud seotud rahva- ja loomatervisega, **liidetakse kokku** vaatamata sellele, kas need kuuluvad ühte valdkonda (keskkond, kliimamuutused, maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisund; rahva-, looma- ja taimetervis; loomade heaolu) või mitte ning esmakordse rikkumise korral piiratakse **summaarne vähendus 5%-ga**. Juhul, kui vähemalt üks rikkumine on tõsiste tagajärgedega või rikkumine kujutab otsest ohtu rahva- ja loomatervisele, piiratakse esmakordse rikkumise korral **summaarne vähendus 10%-ga**.

Järelevalveametnikul on olukorda arvestades ja raskendavatest või kergendavatest asjaoludest lähtuvalt õigus rikkumist hinnata hindamismaatriksist erinevalt.

Tähtsusetute tagajärgedega mittetahtlike rikkumiste korral on kontrollival asutusel õigus jätta rikkumine arvestamata.

Vähendamised või toetustest ilmajätmised arvutatakse maksete alusel, mis tehti või tehakse selle kalendriaasta jooksul, millal rikkumine aset leidis. Kui ei ole võimalik kindlaks määrata kalendriaastat, millal rikkumine aset leidis, arvutatakse vähendamised või toetustest ilmajätmised rikkumise tuvastamise aastal tehtud või tehtavate maksete alusel.

Kui nõudeid ei ole taotlejast mitteolenevatel põhjustel võimalik täita, tuleb taotlejal sellest kindlasti PRIAt teavitada.



Sotsiaalne tingimuslikkus

Alates 1. jaanuarist 2025 rakendus sotsiaalne tingimuslikkus, mis seab Euroopa Liidu ÜPP pindala- ja loomapõhiste toetuste täies mahus maksmise tingimuseks ka teatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ning tööandja kohustuste järgimise. Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumisel vähendatakse põllumajandustootjatele makstavaid toetusi.

Sotsiaalse tingimuslikkuse rakendamise alused on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 14 ja lisas IV, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 IV jaotise V peatükis ning artiklites 87-89, komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2022/1172 artiklites 6-11 ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse §-des 43¹⁻² ja 110¹.

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ning tööandja kohustuste kehtestamisega ega uue kontrollisüsteemi loomisega. Tegemist on põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate asjakohaste õigusaktidega (töölepingu seadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus, Vabariigi Valitsuse 11. jaanuari 2000. aasta määrus nr 13 „Töövahendi kasutamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded“). Nimetatud õigusaktidest tulenevad konkreetsed sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded on toodud maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, kohustuslikud majandamisnõuded ning töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuded ja tööandja kohustused“ lisas 4.

NB! Põhjalikuma info sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi kohta leiab Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kodulehelt, kus on avaldatud ka tabel sotsiaalse tingimuslikkuse kommenteeritud nõuete ja vastused korduma kippuvatele küsimustele.

(www.agri.ee/tingimuslikkus > Sotsiaalne tingimuslikkus > Seotud materjalid)

Sotsiaalse tingimuslikkuse kontroll

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete kontrolli teeb eranditult **Tööinspeksioon**, PRIA täiendavaid kontrollide ei tee. Tööinspeksioon teavitab PRIAt vähemalt **üks kord aastas** oma kontrollide tulemustest.

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid peab täitma toetuse taotleja (sh füüsilisest isikust ettevõtja e FIE), kellel on vähemalt üks töötaja. Toetuse taotlejaid, kellel ei ole töölepingulist suhet, Tööinspeksioon ei kontrolli. Inspeksiooni huviorbiiti kuulub eelkõige töölepingu alusel töötamine, aga ka võlaõigusliku lepingu (töövõtulepingu, käsunduslepingu või muu teenuse osutamiseks sõlmitud lepingu) alusel töötamine. Füüsilisi isikuid Tööinspeksioon ei kontrolli.

Lisaks oma töötajatele tuleb töötervishoiu ja tööohutuse korraldamisel arvestada ka renditöötajatega, kes täidavad tööülesandeid renditööna kasutajaettevõttes.

Kui toetuse taotlejal on töö võlaõiguslike lepingutega isikuid, siis on Tööinspeksioonil õigus hinnata sõlmitud võlaõiguslepinguline suhe ümber töölepinguliseks suhteks, kui sellel on olemas kõik töösuhte iseloomulikud tunnused. Sellisel juhul on toetuse taotlejal kohustus täita kõiki töösuhte kohalduvate õigusaktide nõudeid.

Sotsiaalse tingimuslikkuse rikkumiseks loetakse rikkumist hetkest, mil taotleja on saanud teadlikuks ettekirjutusest. Tööinspeksioon saadab taotlejale kontrolli järel protokolli ning annab üldjuhul 5 tööpäeva enne ettekirjutuse saamist aega rikkumise vabatahtlikuks kõrvaldamiseks. Kui taotleja on jõudnud rikkumise 5 tööpäeva jooksul kõrvaldada, ei edasta Tööinspeksioon andmeid PRIA-sse ning toetuste vähendamist ei toimu.

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul hinnatakse rikkumise tõsidust, püsivust ja ulatust. Aluseks on Tööinspektsiooni hindamismaatriks. Nõude rikkumise tõsidus on eelhinnatud Tööinspektsiooni poolt ning toetuste vähendusprotsent on iga nõude puhul kas **1%, 3% või 5%**. Nõude rikkumise ulatuse ja püsivuse hindamisel kasutatakse eelnimetatud vähendusprotsentide puhul koefitsienti 1,1. Kui rikkumine puudutab alla 50% töötajatest, siis ulatust ei arvestata, kui üle 50%, siis korrutatakse rikkumise protsent läbi koefitsiendiga 1,1. Püsivuse osas rakendatakse koefitsienti 1,1 juhul, kui tehakse sunniraha hoiatus. Kõik rikkumised, millel ei olnud tõsiseid tagajärgi, liidetakse kokku ning esmakordse rikkumise korral piiratakse **summaarne vähendus 5%-ga**. Juhul, kui vähemalt üks rikkumine on tõsiste tagajärgedega, piiratakse esmakordse rikkumise korral **summaarne vähendus 10%-ga**.

Kui rikkumine püsib või **kordub mittetahtlik rikkumine üks kord** (ehk toimub teist korda) kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul, on vähendusprotsent üldjuhul 10%. Kui sama rikkumine toimub veel kord ehk kolmandat korda, siis loetakse seda **tahtlikuks rikkumiseks**, mille puhul on vähendusprotsent **vähemalt 15%** kõikide pindala- ja loomatoetuste kogusummast ning võib ulatuda **maksimaalselt 100%-ni**.

Kui taotleja rikub **sotsiaalse tingimuslikkuse** nõudeid, siis vähendatakse tema toetusi nagu eelnevalt on kirjeldatud. **Kui lisaks esineb ka tingimuslikkuse nõuete rikkumisi, siis saab ta nende eest eraldi vähenduse.**

Tööinspektsioon avaldab iga aasta alguses oma kodulehel nende ettevõtete nimekirja, mida on plaanis aasta jooksul kontrollida. Samas võib erinevatel põhjustel (kaebus, tööõnnetus jm) ette tulla, et kontrollitakse ka nimekirjaväliseid ettevõtteid. Nimekiri 2025. aastal kontrollitavatest ettevõtetest: [Tööinspektsiooni järelevalve valim 2025](#).



Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded (HPK) 2025

Süsinikuvaru säilitamise üldised kaitsemeetmed – püsirohumaa säilitamine (HPK 1)

Sarnaselt varasemate aastatega tuleb säilitada püsirohumaade pindala, mille eesmärk on vältida rohumaa suuremahulist muutmist põllumaaks ning kaitsta ja säilitada olemasolevaid püsirohumaaid.

HPK 1: Põllumajandustootja säilitab püsirohumaa pindala vähemalt ulatuses, mis on võrdne Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala-põhiste otsetoetuste ja maaelu arengu toetuste ühise taotluse (edaspidi ühine taotlus) esitamise aastale eelnenud kalendriaastal esitatud ühise taotluse alusel kindlaks määratud püsirohumaa pindalaga.

Püsirohumaa on maa, millel kasvavad looduslikud rohhtaimed või erinevad rohumaakultuurid kas looduslikul viisil või harimise teel ning mis ei ole põllumajandusliku majapidamise külvikorraga hõlmatud 5 aastat või kauem.

PÜSIROHUMAA SÄILITAMISE VÕRDLUSSUHTARV JA SUHTARV

2023. aastal hakkas kehtima 2018. aasta võrdlussuhtarv, mis on aluseks perioodi 2023–2027 iga-aastase suhtarvu järgimisel.

Püsirohumaa säilitamise võrdlussuhtarv ehk referents arvutatakse üks kord kogu perioodi jaoks, suhtarv arvutatakse igal aastal uuesti. Perioodi 2023–2027 püsirohumaa säilitamise võrdlussuhtarv on 0,2875 ehk 28,75% ja see arvutati 2023. aastal 2018. aasta andmete alusel.

Iga aasta lõpuks selgub, kas püsirohumaa ja põllumajandusmaa suhtarv on riigi tasemel vähenenud üle 5% või on nõutud suhe säilinud, st vähenemine on alla 5%. Lähtudes olukorrast vaadatakse üle nii seni kehtivad püsirohumaa säilitamise kohustused kui ka juhised ja abinõud.

Suhtarv ja selle muutuse % arvutatakse järgmiste valemite alusel:

$Suhtarv = PR/PM$

$Suhtarvu\ muutuse\ \% = ((võrdlussuhtarv - jooksva\ aasta\ suhtarv) / võrdlussuhtarv) * 100$

PM – taotlustel näidatud kogu põllumajandusmaa pindalade summa, sh pärandniitude pindalade summa

PR – taotlustel näidatud püsirohumaa (PR), keskkonnatundliku püsirohumaa (TPR), tagasirajatud püsirohumaa (TAR) ja pärandniitude (PN) pindalade summa

Tuleb silmas pidada, et alates 2023. aastast rakendus **olemasolevate püsirohumaade kasutusotstarbe muutmise keeld kõigile tootjatele**. Küll aga on olulise muudatusena võimalik **püsirohumaaid asendada** tingimusel, et ülesharitava püsirohumaaga võrdse pindala ulatuses asendatav püsirohumaa on ainult selline maa, mis muutub püsirohumaaks vanusega, ehk asendamise aastal on see rohumaa nõ 6 aasta vanune. Teisisõnu – asendamise aastale eelneval aastal sai rohumaa 5 aasta vanuseks. Asendamine pole siiski lubatud selliste maade osas, millele on määratud tagasi rajamise (TAR) kohustus ning mida taotleja peab säilitama, kuni eelnimetatud maa muutub püsirohumaaks.

Püsirohumaa säilitamise kohustust on võimalik vähendada, kui maa läheb põllumajanduslikust kasutusest välja (nt metsastamine, teed, ehitised). Sellisel juhul tuleb esitada PRIAle põllumassiivi piiri muutmise avaldus. Põllumajanduslikust kasutusest välja läinud maad pindalatoetuste taotlusele märkida ei tohi.

Uue põllumajandusmaa kasutuselevõtmisel saab taotleja PRIA põllumassiivide registri andmete põhjal välja selgitada, kas on tegu tagasirajatud püsirohumaga. See info on kättesaadav ka PRIA avalikul veebikaardil kls.pria.ee/kaart kihil „Tagasirajatud püsirohumaa“.

Kui püsirohumaa (ja ka TAR) antakse üle teisele põllumajandustootjale, läheb ülevõtjale üle ka püsirohumaa säilitamise kohustus.

2025. a tuleb taotlejatel endiselt säilitada püsirohumaid, sh tagasirajatud püsirohumaid. Kindlasti tuleb varasemalt tagasirajatud püsirohumad säilitada samal kohal, kuni püsirohumaks muutumiseni ning selliseid maid asendada ei ole lubatud.

Eraldi määratletakse **keskkonnatundlikud püsirohumad** (vt HPK 9). Nende püsirohumade kasutusotstarvet ei tohi muuta ega neid üles künda.

Püsirohumade kasutusotstarbe muutmine toob alates 2023. aastast kaasa **rangemad tagajärjed**, sest vähendatakse kõiki taotletavaid toetusi, millele rakendub tingimuslikkuse süsteem.

2024. aasta pindala- ja loomatoetuste taotluste andmete alusel on Eesti riigi tasandil püsirohumaa suhtarv võrreldes 2018. aastal kehtestatud ja hiljem korrigeeritud võrdlussuhtarvuga vähenenud alla 5% (täpsemalt 3,77 %).

Juhul kui 2025. aastal riigi tasandil tervikuna ei täideta püsirohumaa säilitamise nõuet, määratakse tagasirajamise kohustused aastaks 2026. Taotlejaid teavitatakse sel juhul kirjalikult tagasirajamise kohustusest ja sellega seotud reeglistest.

Täpsem info püsirohumade säilitamise kohustusest ja tagasirajamise kohustuse arvutamise alustest on PRIA kodulehel www.pria.ee/registrid/pusirohumade-sailitamine.

Mulla ja süsinikuvarude kaitse (HPK 2, 3, 5, 6, 7)

HPK 2.1: Turvasmullaga põllumajandusmaal ei ole lubatud künda ega freesida, välja arvatud turvasmullaga põllumaal, kus on lubatud üks kord kolme aasta jooksul künda ja freesida.

HPK 2.2: Kuivendamata märgalasid ja turvasmullaga põllumajandusmaid ei ole lubatud kuivendada. Kuivendatud märgalade ja turvasmullaga põllumajanduslikuks tegevuseks kasutataval põllumajandusmaal on drenaažisüsteeme lubatud rekonstrueerida üksnes siis, kui kasutatakse lahendusi, mis ei suurenda kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja kui see on vajalik mineraalmullas paikneva drenaažisüsteemi toimimiseks. Esimeses ja teises lauses sätestatud nõudeid ei kohaldata kuivendatud turvasmuldadele seadedrenaaži ehitamise ja veetaseme tõstmise korral.

Märg- ja turbaalad on olulised süsiniku sidujad ning mulla orgaanilise süsiniku säilitamise seisukohalt väga tähtsad alad. Märg- ja turbaalad on ka elurikkuse seisukohast väga väärtuslikud ökosüsteemid, kuna need aitavad kaasa elupaikade, eelkõige lindude elupaikade kaitsele. Seega on nende alade kaitse kliimamuutuste kontekstis väga oluline.

Märgalaks loetakse selle nõude raames kaitstavatel aladel põllumajandusmaal asuvad rannaniidud, lamminiidud, soostunud niidud, sinihelmikakooslused ja kõrgrohustud.

Turvasmullaga põllumajandusmaaks loetakse, alates 2025. aastast põld millel on turvasmulla osatähtsus vähemalt 65 protsenti (varem 90%).

Sisuliselt tähendab see seda, et taotleja peab HPK 2 nõudeid täitma, kui tema põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal asub vähemalt 65 protsendi turvasmulla osatähtsusega põld.

Näide: 2025. a tuvastatakse, et üles on küntud põld, millel turvasmulla osatähtsus on 85%. Kündmine toimus 2024. aastal. Kuna 2024. aastal loeti turvasmullaga põllumajandusmaaks põld, kus turvasmulla osatähtsus on vähemalt 90%, siis ei käsitleta 85% turvasmulla osatähtsusega põllu ülesharimist HPK 2 nõude rikkumisena. Ülesharimise aeg tehakse kindlaks seire alusel. Kui seire põhjal ei ole võimalik ülesharimise aega kindlaks teha, küsitakse selleks maakasutaja põlluraamatut.

NB! Kui turvasmullaga põllul on kehtiv MULD kohustus, siis toob see kaasa täiendavaid piiranguid mullaharimisele lisaks HPK 2 nõuetele.

HPK 2.2 viidatud kasvuhoonegaaside heitekoguseid suurendavaks lahenduseks loetakse drenaažisüsteemi rekonstrueerimist läbi kuivendusvõrgu tihendamise (väheneb drenaažitorude vahekaugus või suureneb nende läbimõõt).

Turvasmullaga põllumajandusmaal on iga-aastaselt lubatud tegevus minimeeritud mullaharimine, st sisuliselt kõik harimistööd, mida ei tehta adra ega freesiga. Üks kord kolme aasta jooksul on lubatud ka kända ja freesida.

Turvasmulla kihi leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart kaardikihtide alt nimega „Turvasmullad 2023–2027“. Märgalad on leitavad abiinfo kaardikihtide alt nimega „EELIS pärandniidud“. Juhime tähelepanu, et „EELIS pärandniidud“ kihil on kuvatud kõik pärandniidu elupaigatüübid, kuid HPK 2 nõudega on seotud ainult teatud tüüpi elupaigad. Tegemist on kihtidega, mida taotleja saab toetuste taotlemisel kasutada. Taotleja saab vaadata, kas tema põllumajandusmaa jääb turvasmullaga alale või märgalale.

HPK 3: Põllumajandusmaal ei ole lubatud põletada kulu, heina ja põhku, välja arvatud:

- 1) Põllumajandus- ja Toiduameti ettekirjutuse alusel ohtliku taimekahjustaja tõrjumise eesmärgil;**
- 2) Keskkonnaameti nõusolekul kaitstaval loodusobjektil kaitse-eesmärgi saavutamiseks.**

Tegemist on juba palju aastaid kehtinud nõudega, mille peamine eesmärk on orgaanilise aine ja toitainete säilitamine mullas. Kokku kogutud põhku ja heina on võimalik kasutada bioenergia tootmiseks, loomasöödaks, allapanuna, ära müüa, anda jahimeestele ulukite toitmiseks vms. Riknenud põhku, heina või silo saab eelnevalt hekseldada ja segada sõnniku hulka või kompostida. Nõude kontrollimisel on põletamise indikaatoriks selgete põlemistunnustega taimeosad.

Põllumajandusmaal ei ole kulu, heina ja põhku lubatud põletada ka lõkkeasemele kokku kogutuna. Lõkkeasemel on lubatud põletada oksi ja kokku kogutud kuivanud pilliroogu.

Põletamine on lubatud Põllumajandus- ja Toiduameti ettekirjutuse alusel ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõu rakendamise eesmärgil. Keskkonnaamet võib anda nõusoleku kulu ja heina põletamiseks kaitstaval loodusobjektile kaitse-eesmärgi saavutamiseks. Põletamine on vajalik nt kohtades, kuhu tehnikaga ligipääs on raskendatud, kuid linnustikule on vajalik tagada maksimaalne avatus (rannaroostikud – linnustikule avatud veepiiri tagamine läbi põletuse).

Kui taotleja ei ole ise oma maal kulu, heina või põhku põletanud, aga tuvastab selle toimumise, tuleb sellest teavitada Keskkonnaametit (valvetelefon 1247 või e-post 1247@1247.ee) ja PRIAt.

HPK 5: Üle 10-protsendilise kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada järgmisi agrotehnilisi võtteid:

- 1) mulla harimine risti kallakuga;**
- 2) püsirohumaa rajamine;**

3) heintaimede kasvatamine;

4) minimeeritud mullaharimine;

5) kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart abiinfo kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalded > 10%“.



HPK 6: Põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuridealusest maast peab vähemalt 50 protsenti olema talvise taimkatte all. Kui põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuridealusest maast vähemalt 50 protsendil kasvatatakse köögivilja, kartulit, puuvilja, marja- kultuuri, lilli, maitse- ja ravimtaimi ning istikuid, peab põllumajandusliku majapidamise põllumaast ja püsikultuuridealusest maast vähemalt 30 protsenti olema talvise taimkatte all.

Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumaal ja püsikultuuridealusel maal olevad põllumajanduskultuurid, sealhulgas vahekultuur, kõrretüü ja taimejäänused.

Näide: Tootjal on põllumajandusmaad kokku 100 ha, millest püsirohumaa moodustab 55 ha, ristik 10 ha (lühiajaline rohumaa), teravili 30 ha ja õunaaed 5 ha. Nõude arvestuse aluseks on seega 45 ha (10 ha + 30 ha + 5 ha). Talvise taimkatte protsendimäär 50% ($45 \text{ ha} \cdot 0,5 = 22,5 \text{ ha}$). Seega peab talvise taimkatte all olema 22,5 ha.

Talvise taimkatte arvestusse ei lähe püsirohumaa.

Talvise taimkatte arvestusse lähevad mitmeaastased põllukultuurid (nt rohumaa kultuurid), püsikultuurid (nt puuvilja- ja marjaaed), külvatud talviljad, kõrretüü ja taimejäänused.

Ainult varis (koristuse ajal mahapudenenud seemnetest kasvama läinud taimik) talvise taimkatte nõude täitmiseks ei sobi.

Taimejäänusteks loetakse selle nõude raames teraviljakõrre heksel (põhk pole põllult koristatud), tatra- ja rap-sivarte jäänused, köögiviljade taimejäänused (nt kapsajuurikad ja lehed), koristamata põllukultuurid jne, kui põllul pole mullaharimist (äestamine, randaalimine, freesimine, künd) tehtud kuni taotluse aastale järgneva aasta 31. märtsini.

HPK 7: Põllumajandusliku majapidamise põllumaal ei ole lubatud kasvatada samal põllul sama põhikultuuri üle kolme aasta. Põllumajandusliku majapidamise põllumaast 50 protsendil ei ole lubatud kasvatada sama põhikultuuri kahel järjestikusel aastal, välja arvatud vahekultuuri kasvatamise korral ja kui tagatakse põhikultuuri vaheldumine vähemalt kolme aasta möödudes. Esimeses ja teises lauses sätestatud nõudeid ei kohaldata mitmeaastaste põllukultuuride, rohumaakultuuride ja looduslike rohttaimede kasvatamise ning maa söötis või mustkesas hoidmise korral.

NB! Väga oluline on tähele panna, et vähemalt 50% põllumaast ei tohi sama põhikultuur kasvada kahel järjestikusel aastal. Sellele nõudele kehtib erand ainult juhul, kui põhikultuuride vahel kasvatatakse vahekultuuri ning kolme aasta möödudes peab ka vahekultuuri kasvatamise korral põhikultuur muutuma.

Põhikultuur on taotlusel märgitud põllumajanduskultuur, mis on maha pandud, istutatud või külvatud enne taotluse esitamise aastat või taotluse esitamise aasta kevadel ja mida kasvatatakse kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid või hoitakse maad mustkesas või söötis. Oluline on tähele panna, et näiteks juulis või augustis külvatud kultuuri puhul ei ole tegemist taotlemise aasta põhikultuuriga, kuna kultuur on külvatud suvel. Allakülvi ei loeta põhikultuuriks. Kui põhikultuuri kasvatatakse LIFE'i projektiga „Loodusrikas Eesti“ hõlmatud põllumajandusmaal, siis kasutatakse nimetatud projektis ette nähtud agrotehnilisi võtteid. Kui maad hoitakse põhikultuuri kasvuperioodi jooksul söötis või mustkesas, katkeb põllumajanduskultuuri järgnevus.

Vahekultuuriks loetakse külvatud kultuuride kasvatamist kahe üksteisele järgneva vegetatsiooniperioodi põhikultuuride vahelisel ajal, samuti võib vahekultuur olla rajatud allakülvina põhikultuurile.

Nõudest on vabastatud põllumajandustootjad, kelle ettevõtte on mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud või kelle põllumajandusliku majapidamise põllumaa suurus on kuni 10 hektarit.

Nõuet kontrollitakse põllumajandusmaa põhiselt, mitte taotlejapõhiselt, st nõude järgimisel tuleb arvestada põllul varasematel aastatel kasvatatud kultuuridega. Kuna tingimuslikkuse süsteem rakendus 2023. aastast, siis tingimuslikkuse nõude kontrollimisel võetakse arvesse kultuurid, mida on põllul kasvatatud alates 2023. aastast.

Talivilja ja suvivilja käsitatakse selle nõude raames eri põllumajanduskultuuridena, ehk suvinisu ja talinisu loetakse erinevateks põhikultuurideks. Mitmeaastased põllukultuurid on rabarber, artišokk, spargel, maapirn, mugullauk, maasikas, lilled, mitmeliigiline väike põld, ravim- ja maitsetaimed.

Vahekultuuride kasvatamise korral tuleb pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse põldude loetelus teha märge veergu „TING VK“ nende põldude kohta, kus vahekultuuri planeeritakse taotluse esitamise aastal kasvatada. Infot kasutatakse HPK 7 nõude kontrollimisel. Juhime tähelepanu, et 2024. aasta taotlusel esitatud infot vahekultuuride kasvatamise kohta kasutab PRIA HPK 7 nõude kontrollimisel 2025. aastal.

Veekaitse – puhverribad (HPK 4)

Veekaitse puhverriba nõuded tulenevad veeseadusest ning on HPK nõudena kehtinud ka seni.

HPK 4: Vooluveekogu ääres asuva põllu ja vooluveekogu vahele tuleb jätta puhverriba, kus on keelatud väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine. Puhverriba laius arvestatakse veeseaduse § 118 lõigetes 3 ja 4 sätestatud lähtejoonest.

Puhverriba laius on:

- 1) üks meeter – alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul, välja arvatud punktis 2 sätestatud juhul;
- 2) kolm meetrit – alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul, kui see asub vähemalt 10-protsendilise maapinna kaldega alal;
- 3) 10 meetrit – jõe, oja ja kanali puhul;
- 4) 10 meetrit – üle 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi ja maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutava vooluveekogu puhul.

Nõuet kohaldatakse sellise kraavi, peakraavi, jõe, oja ja kanali puhul, mille veekogutüüp on Eesti looduse infosüsteemi andmete kohaselt peakraav, kraav, jõgi, oja või kanal, ja sellise kraavi puhul, mida kasutatakse maaparandussüsteemi avatud eesvooluna.

Maapinna kalde määramisel ei võeta alla 10-ruutkilomeetrise valgalaga peakraavi või maaparandussüsteemi avatud eesvooluna kasutatava kraavi puhul arvesse kraavi nõlva kallet.

Puhverriba ulatuse arvestamise lähtejoon on Eesti topograafia andmekogu põhikaardile kantud veekogu veepiir. Kui peakraav, kanal või maaparandussüsteemi eesvooluks olev kraav on põhikaardile kantud joon-objektina, on puhverriba ulatuse arvestamise lähtejooneks süvendi serv.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart abiinfo kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalded > 10%“. Tegemist on abiinfo kihiga, mida taotleja saab toetuste taotlemisel kasutada. Taotleja näeb siit, kas tema peakraav või kraav asub vähemalt 10% maapinna kaldega alal. Toetuse taotlejal on nt varasemalt teada, et alla 10 km² valgala puhul on puhverriba laius üks meeter, nüüd tuleb kõrvutada seda 10% kaldega alade kaardiga ning juhul kui peakraav või kraav asub vähemalt 10% maapinna kaldega alal, tuleb taotlejal 1 meetri asemel laiendada puhverriba 3 meetrini. 3 meetri puhverriba kohustus kehtib kogu põllu ulatuses.

Väetisteks loetakse ka kõik orgaanilised väetised, sh sõnnik. Karjatamisel mahajäänud sõnnikut ei loeta siin väetiseks.

Kõik eeltoodud vooluveekogud leiab Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik kaardikihilt [Põllumajanduse veekaitsepiirangud > Vee- ja keskkonnakaitselised piirangud > Veekaitsevõnd](https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik) ja Keskkonnaportaalist register.keskkonnaportaal.ee/register.

Tootmisega mitteseotud objektide säilitamine, et suurendada elurikkust (HPK 8)

Maastikulelementide säilitamine (HPK 8.1)

Maastikuelementide määratlemise ja kaitse eesmärk on säilitada maastiku ja looduskeskkonna mitmekesistust ja elurikkust.

Maastikuelemendi kriteeriumitele vastav maastikuelement tuleb säilitada igal juhul, ka siis, kui taotleja ei ole sellest ise teada andnud või tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustikus märkinud, et tema valduses on maastikuelemente.

Maastikuelemendid arvatakse maksimaalse toetusõigusliku põllumassiivi hulka. Põllumassiivi hulka saab arvata ka mitu vahetult üksteise kõrval asetsevat maastikuelementi, nt kiviaed-puude rida või hekk-kraav. Kõrvuti asetsevad maastikuelemendid peavad olema üksteisest selgesti eristatavad. PRIA annab taotlejatele ette põllumassiivide maksimaalse toetusõigusliku pindala, mis on abistava ja informatiivse tähendusega. Taotleja vastutab, et ta on kursis toetuse ja toetusõigusliku maa nõuetega ning taotleb toetust vaid toetusõiguslikule maaale.

Taotlejal on võimalus esitada aastaringiselt oma toetusõigusliku maa ja elementide osas ettepanekuid „Põllumassiivide muudatused“ teenuse kaudu e-PRIAs. Kui maastikuelement on kaardistamata, tuleb esitada avaldus selle registreerimise kandmiseks.

Selleks, et maastikuelemendid oleksid toetuste taotlemisel toetusõigusliku pindala hulgas, tuleb joonistada põllud nii, et maastikuelemendid on põllu pindala sees.

Maastikuelementide kaardikiht on lisatud PRIA põllumassiivide veebikaardile kls.pria.ee/kaart, e-PRIA kasutajatele on see nähtav oma põllumassiivide kaardil.

Kui taotlejast sõltumatutel asjaoludel on toimunud maastikuelemendi rikkumine või eemaldamine, siis peab taotleja sellest kohe PRIAt teavitama.

1: Säilitada tuleb 0,01 kuni 0,50 hektari suurune põllumaaga ümbritsetud ja põllumaaga külgnev loodusliku taimkattega põllusaar, kus võivad esineda põõsad, puud, kivid, karstiaugud, väikesed märgalad ja tiigid ning see maa-ala peab olema selgesti eristatav põllumaast.



Põllusaar võib olla igasuguse kujuga kuni 0,50 hektari suurune põõsaste või puudega, loodusliku taimestiku ja päritoluga maastikuelement. Põllusaar läheb arvesse ainult põllumaal, kui põllumaast saab püsirohumaat, siis põllusaar enam arvesse ei lähe ja säilitamiskohustust ei ole.

Põllusaar ei sobitu säilitatavaks maastikuelemendiks juhul, kui ta külgneb sellise ala või maastikule iseloomuliku vormiga, mille suhtes ta pole selgesti eristatav (näiteks metsa ääres). Põllusaar saab külgineda näiteks teede, veekogude, õuealade või teiste maakasutuse tüüpidega (püsirohumaat, püskikultuurid).

Nõude kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud oleks tervik. Säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ning lubatud on teha vajalikke hooldustöid ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Hukkunud puid asendada ei ole vaja.

2: Säilitada tuleb minimaalselt 20 meetri pikkune ja maksimaalselt 30 meetri laiune metsasiil, mis vastab vähemalt ühele järgmisele tingimusele:

1) metsasiil on põllumaaga ümbritsetud ja sellest selgesti eristatav;

2) metsasiil puutub põllumassiivi piiriga kokku maksimaalselt 30 meetri ulatuses.

Metsasiilu all mõeldakse eelkõige puudest koosnevaid kitsaid kuni 30 m laiuseid metsaribasid, mis ei sobi põlusaare kriteeriumite alla. Metsasiil võib olla ümbritsetud põllumaaga või puutub põllumassiivi piiriga kokku oma kitsamast servast mitte rohkem kui 30 m ulatuses. Nõude kontrollimisel lähtutakse sellest, et säilitatud



oleks tervik – säilitada ei ole vaja iga puud ja põõsast eraldi ning lubatud on teha vajalikke hooldustöid (ka hooldusraiet) ilma üldilmet oluliselt kahjustamata. Üksikuid hukkunud puid asendada ei ole vaja.

3: Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev ning selgesti eristatav puude rida, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning kus iga 20 meetri peal kasvab vähemalt kolm puud.

Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev puude rida, mis loetakse toetusõigusliku põllumajandusmaa põllumassiivi osaks.

„Põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev“ tähendab seda, et säilitada tuleb põllumaa (maakasutuse lühend „P“ ja „M“) sees või servas olev puude rida. Püsirohumaa (maakasutuse lühend „PR“, „TPR“ ja „TAR“) ja püskikultuuri (maakasutuse lühend „PK“) puhul tuleb säilitada ainult servas olev puude rida. Teeäärne puude rida on toetusõiguslik, sest see külgneb põllumajandusmaaga. Ei pea olema põllumajandusmaaga „ümbritsetud“, vaid „külgnev“. Võrreldes eelmise programiperioodiga, on ümber sõnastatud maastikuelementide definitsioonid, kuna maastikuelemendid mitte ei asu põllumajandusmaal, vaid on põllumajandusmaaga ümbritsetud või külgnevad sellega.



Põllumaa puhul tuleb puude rida säilitada kogu põllumaa maa-alal.

Puude reaks ei loeta põllumassiivi ja metsa vahel asuvat puude rida. Puude reaks ei loeta puid, mis asuvad eesvoolu või kraavi pervel või nõlval.

Puude reas tuleb hukkunud puud asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele.

4: Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev ning selgesti eristatav puude või põõsastega hekk, mis on minimaalselt 0,01 hektari suurune ja 20 meetri pikkune ning maksimaalselt 10 meetri laiune. Heki pikkuse hulka arvestatakse kuni nelja meetri pikkused heki katkestused.

Säilitada tuleb põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev hekk, mis loetakse toetusõigusliku põllumassiivi osaks.

„Põllumaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev“ tähendab seda, et säilitada tuleb põllumaa (maakasutuse lühend „P“ ja „M“) sees või servas olev hekk. Püsirohumaa (maakasutuse lühend „PR“, „TPR“ ja „TAR“) ja püsikultuuri (maakasutuse lühend „PK“) puhul tuleb säilitada ainult servas olev hekk. Teeäärne hekk on toetusõiguslik, sest see külgneb põllumajandusmaaga. Ei pea olema põllumajandusmaaga „ümbritsetud“, vaid „külgnev“. Võrreldes eelmise programmiperioodiga, on ümber sõnastatud maastikuelementide definitsioonid, kuna maastikuelemendid mitte ei asu põllumajandusmaal, vaid on põllumajandusmaaga ümbritsetud või külgnevad sellega.

Hekiks ei loeta põllumassiivi ja metsa vahel asuvat hekki. Hekiks ei loeta puid ja põõsaid, mis asuvad eesvoolu või kuivenduskraavi perval või nõlval.

Hekis tuleb hukkunud puud või põõsad asendada nii, et säiliks tervik vastavalt kehtestatud minimaalsetele nõuetele. Kuni 4-meetriseid heki katkestusi ei loeta heki katkemiseks. Hekiks loetakse hekk juba selle rajamise esimesel aastal.

NB! Punktides 1.–4. toodud maastikuelemendi rajamisel дренаaži maa-alale, tuleb selle rajamine kooskõlastada Maa- ja Ruumiametiga.

Drenaazi maa-alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart abiinfo kaardikihtide alt nimega „Drenaazi maa-ala“.

Maastikuelemendi muutumine (nii muutmine kui ka muutumine) on näiteks olukord, kui põllumaaga on ümbritsetud üksteise lähedal mitu põllusaart, kuid need asetsevad selliselt, et põlluharimismasin ei mahu kahe maastikuelemendi või maastikuelemendi ja põllu piiri vahelt läbi. Sellisel juhul võib põllusaared ühendada või eraldada. Iga põllusaare jagamise või jagunemise tulemusena tekkinud osa peab jääma vähemalt 0,01–0,50 hektari suuruseks.

Maastikuelementide säilitamise nõude täitmist kontrollides hindab PRIA ka seda, kas maastikuelement vastab ka pärast selle muutumist jätkuvalt maastikuelemendi suuruse, pikkuse, laiuse ja muu kohta sätestatud miinimumtingimustele.



5: Säilitada tuleb:

1) kuni 12 meetri laiune eesvool ja kraav, mis külgneb põllumajandusmaaga;

2) eesvool ja kraav, mis koos selle serva ja põllu vahel oleva puittaimestikuga kaetud maaga kokku moodustab kuni 12 meetri laiuse maa-ala, mis külgneb põllumajandusmaaga.

Eesvool ja kraav, mis külgneb metsaga, loetakse maastikuelemendiks, kui selle põhi ja põllupoolne serv on selgelt tuvastatavad.

Metsaga külgnevate eesvoolude ja kraavide puhul loetakse metsapoolseks piiriks kraavi metsapoolne serv ning metsapoolsest servast metsa poole olevat puittaimestikku kraavi hulka ei arvata. Kraavi pindala hulka arvatakse üksnes kraavist põllu poole jääv puittaimestik, kui selle laius koos kraaviga ei ületa 12 meetrit.

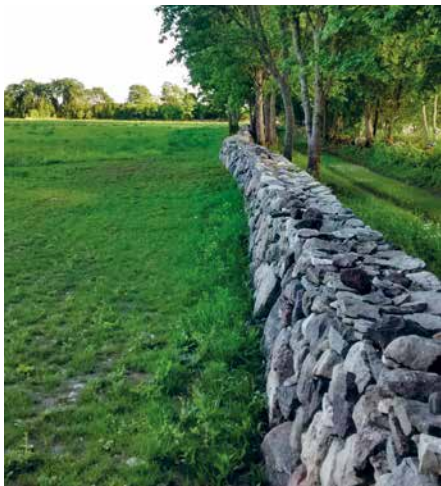


Metsa ja põllu vahel asuva kraavi põhi ehk kraavi veealune osa ning selle põllupoolne nõlv ja serv peavad olema puittaimestikust sellisel määral vabad, et kraavi piiri saaks tuvastada. Tuvastamine toimub ennekõike ortofoto/sateliitpildi abil ning vajadusel viiakse läbi kohapealne kontroll. Visuaalselt tuvastatavaks võib kraavi põhja, nõlva ja serva lugeda siis, kui need on suuremas osas võsast puhtad. Juhul, kui metsäärsed kraavi põhi, põllupoolne nõlv ja serv ei ole tuvastatavad, arvatakse kraav säilitatavate maastikuelementide ja toetusõigusliku põllumajandusmaa pindala hulgast välja.

Kraavi säilitatuks lugemisel ei kontrollita nõuetekohaste maaparanduslike hooldustööde tegemist ja taimestiku esinemist kraavi pervel või nõlval.

6: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“, „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ või ÜPP strateegiakava maaparanduse investeeringutoetuse abil rajatud puhastuslodu ja settebassein.

Settebassini või puhastuslodu mõõtmed on olemas ehitusprojekti.



7: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev kiviaed, mille laius on vähemalt 0,30 meetrit ja kõrgus vähemalt 0,50 meetrit.

Endiselt tuleb säilitada pärandkultuuriobjektina kaardistatud kiviaed ning „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“ või „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ kiviaia taastamise toetuse abil taastatud kiviaed.

Maastikuelemendina lähevad arvesse ka ilma toetuseta rajatud kiviaiad ning ka neile kehtib säilitamise kohustus.

Kiviaed võiks olla piirkonna traditsioone arvestav, Eestis leiduvate ajalooliste kiviaedade laius jääb vahemikku 30–280 cm, aedade kõrgus vahemikku 50–210 cm.

**8: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev üksik puu, kivi, sealhulgas rahn või kivikülv, ja allikas, mis on kaits-
tav looduse üksikobjekt looduskaitseaduse § 4 tähenduses.**

Sarnane nõue on HPK nõudena kehtinud 2010. aastast, täpsustatud on konkreetsed looduse üksikobjektid, mis võivad olla põllumajandusmaaga ümbritsetud või sellega külgneda.

Jätakuvalt tuleb säilitada ka kõik ülejäänud looduskaitseaduse § 4 lõikes 6 nimetatud looduse üksikobjektid, kuid kõik need elemendid ei ole seotud põllumajandusmaa ja põllumajandustoetuste saamisega.

Looduse üksikobjektid leiab nii PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart kaardikihtide alt nimega „Looduse üksikobjektid“ kui ka Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest geoportaal.maaamet.ee ja EELIS andmebaasist infoleht.keskkonnainfo.ee.



9: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild, mis on kinnismälestis muinsuskaitseaduse § 11 tähenduses.

Sarnane nõue on HPK nõudena kehtinud 2010. aastast, täpsustatud on konkreetsed kinnismälestised, mis võivad olla põllumajandusmaaga ümbritsetud või sellega külgneda.

Kinnismälestised leiab nii PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart kaardikihtide alt nimega „Kinnismälestised“ kui ka Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Kultuurimälestiste-kaardirakendus-p63.html.

Oti metsõunapuu Viljandimaal

10: Säilitada tuleb põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev pärandkultuuriobjektina kaardistatud mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum.

Pärandkultuuriobjektid leiab nii PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart kaardikihtide alt nimega „Pärandkultuuriobjektid“ kui ka Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Parandkultuur-p127.html.

Hekkide ja puude pügamine (HPK 8.2)

Puude rea, heki või üksiku puu hooldusloikus või pügamine on keelatud lindude pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal ning on lubatud alates 15. juulist.

Nõudega sätestatakse konkreetne kuupäev, 15. juuli, millest varem ei tohi maastikuelementidena määratletud puid ja hekke pügada, et kaitsta lindude pesitsemist ja poegade üleskasvatamist. Hekkide ja puude lõikamiseks või pügamiseks sobivaim aeg on sügis.

Invasiivsete võõrliikide vältimine (HPK 8.3)

Põllumajandusmaal või sellega külgneval alal esinevast karuputke võõrliigist, mille kohta ei ole Maa- ja Ruumiametil andmeid, tuleb hiljemalt 31. maiks esitada määruse nr 68 lisas 3 toodud vormi kohane teatis Keskkonnaametile.

Nõude eesmärk on juhtida toetuste taotlejate tähelepanu karuputke võõrliikide probleemile ja vajadusele neid tõrjuda. Valdavalt on Keskkonnaamet karuputke võõrliigi esinemise kohad juba kaardistanud ja info on Maa- ja Ruumiametil geoportaalis geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver/Karuputke-torjumise-ja-loodus-hoiutoode-kaardirakendus-p383.html olemas. Üldjuhul on nendel maadel ka karuputke tõrje maaomanikuga kooskõlastatud.

Eestis esinevad peamised karuputke võõrliigid on Sosnovski karuputk, hiid-karuputk ja pärsia karuputk. Eestis esineb ka nt siberi karuputk, mis ei ole võõrliik ja mida pole vaja tõrjuda. Kui on raskusi karuputke liigi määramisel, tuleks esitada teatis või konsulteerida Keskkonnaametiga.

Toetuste taotleja peaks kontrollima oma põllumajandusmaid ja nendega külgnevaid alasid ning karuputke esinemise korral tuvastama, kas koloonia on geoportaali karuputke rakendusse märgitud. Kui ei ole, tuleb täita vastav vormikohane teatis ning esitada see Keskkonnaametile.

Põllumajandusmaaga külgneva ala all mõeldakse vahetult põllumajandusmaaga kokkupuutes olevaid karuputke esinemiskohti, kuid soovitatav on Keskkonnaametile teada anda ka põllumajandusmaast kaugemal olevatest karuputke esinemise kohtadest.

Teatistes teeb taotleja ise valiku või vajadusel konsulteerib Keskkonnaametiga, kas ta tegeleb karuputke tõrjega ise või laseb Keskkonnaametil tõrje tellida. Kui toetuse saaja tegeleb karuputke tõrjega ise, tuleks tal tutvuda Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/voorliigid/karuputk-ja-selle-ohjamine avaldatud juhendiga.

Kui tegemist on mahepõllumajanduslikult tunnustatud ettevõtte mahepõllumajandusmaaga, tuleb kasutada mahetootmises aktsepteeritavat tõrjemeetodit, nt käsitsi väljakaevamine või õisikute lõikamine.



Tärkav Sosnovski karuputk



Sosnovski karuputk

Tõrjekohustus pole otseselt küll HPK nõue, kuid pane tähele, et käesoleval aastal alustab Keskkonnaamet tõrjekohustuse järk-järgulist üleandmist maaomanikele järgneva plaani alusel:

- 2025. aastal tellib Keskkonnaamet tõrjet kõigis teadaolevates karuputke võõrliikide kolooniates, mis ei ole juba omavalitsuste ja eraomanike tõrjes, ning alustab nende maaomanike teavitamise ja nõustamisega, kelle maal kasvab karuputke võõrliik.
- 2026. aastast on eramaaomaniku kohustus tõrjuda karuputke võõrliiki lihtsamini tõrjutavates ja peaaegu hävinud kolooniates. Omavalitsustel on kohustus teha tõrjet kõikides munitsipaalmaal asuvates kolooniates. Keskkonnaamet jätkab tõrje tellimist era- ja riigimaal keskmise raskusastmega ja rasketes kolooniates.
- 2027. aastal on eramaaomaniku kohustus tõrjuda karuputke võõrliiki lihtsamini tõrjutavates, peaaegu hävinud ja keskmise raskusastmega kolooniates. Omavalitsustel on tõrjekohustus kõikides munitsipaalmaal asuvates kolooniates. Keskkonnaamet jätkab tõrje tellimist era- ja riigimaal ainult rasketes kolooniates.
- 2028. aastast on karuputke võõrliikide kõikides kolooniates tõrje vastutus ja kohustus maaomanikul. Riigimaal vastutab tõrje eest vastav riigimaa haldaja.

Elupaikade ja liikide kaitse (HPK 9)

HPK 9: Keskkonnatundliku püsirohumaa kasutusotstarvet ei ole lubatud muuta, ega seda ka üles künda.

Keskkonnatundlik püsirohumaa on Natura 2000 võrgustiku alal asuv:

1) püsirohumaa, mille põllu muld on 100 protsendi ulatuses turvasmuld;

2) pärandniit või

3) inventeeritud väärtuslik püsirohumaa. Väärtuslike püsirohumade inventeerimine toimub jooksvalt, kindlaks tehtud andmed on kättesaadavad PRIA kaardikihil.

Pärandniitu ega inventeeritud väärtuslikku püsirohumad pole lubatud uuendada (pole lubatud uuendada ka pealtkülvi teel). Püsirohumaa, mille muld on 100 protsendi ulatuses turvasmuld, uuendamine on lubatud ainult pealtkülvi teel (rohukamarat ei pöörata ümber).

Keskkonnatundlike püsirohumade kasutusotstarvet ei tohi mitte mingil juhul muuta.

Kui nimetatud püsirohumade kasutusotstarvet on muudetud või need on täielikult või osaliselt üles haritud, teavitab PRIA taotlejat viivitamata tagasirajamise kohustusest, annab talle üksikjuhtumi asjaoludest sõltuvad tagasirajamise juhised ja määrab püsirohumaa tagasirajamise tähtpäeva.

PRIA kontrollide raames tuvastatud puudused edastatakse ka vastavale kontrolliasutusele (KeA).

Väärtuslike püsirohumasid alles inventeeritakse ning nõude täitmisel tuleb lähtuda sellest, kas püsirohumaa on 100% turvasmullaga püsirohumaa Natura 2000 alal, pärandniit Natura 2000 alal või juba inventeeritud väärtuslik püsirohumaa (kõrge loodusväärtusega püsirohumaa). Kui mitte, siis on tegemist tavapärase püsirohumaga, millele HPK 9 piirang ei rakendu.



Kohustuslikud majandamisnõuded (KM)

Kohustuslikud majandamisnõuded põhinevad ELi direktiividel ja määrustel (linnudirektiiv ja loodusdirektiiv; põhjaveedirektiiv; nitraadidirektiiv; taimekaitsevahendite turule viimise direktiiv; hormoonide kasutamise keelamise direktiiv; toidu- ja söödaohutuse määrused; põllumajandusloomade kaitse direktiivid) ja on sätestatud Eesti õigusaktides.

Praeguse ÜPP perioodi **kohustuslikest majandamisnõuetest (KM) on välja jäetud loomade identifitseerimise ja registreerimisega seotud nõuded** ning transmissiivse spongiformse entsefalopaatia (TSE) diagnoosimisest teatamine. Nimetatud nõuded kehtivad siiski jätkuvalt, kuigi neid tingimusslikkuse raames ei kontrollita.

Lisandunud on põhja- ja pinnavee kaitse nõue (KM 1), mis on seotud veevõtuga ja põllumajandusest lähtuva fosfori koormuse vältimise ja kontrollimisega, ning taimekaitsealase koolituse nõue (KM 8).

Kohustuslike majandamisnõuete puhul on iga nõude juures toodud lisainformatsiooni saamiseks viide õigusaktile, kust nõue pärineb.

Põhja- ja pinnavee kaitse (KM 1)

KM 1 Nõue 1: Veeloa kohustus on, kui:

- 1) võetakse pinnavett, sealhulgas jääd, enam kui 30 kuupmeetrit ööpäevas;**
- 2) võetakse põhjavett rohkem kui 150 kuupmeetrit kuus või rohkem kui 10 kuupmeetrit ööpäevas.**

(veeseaduse § 187 punktid 1 ja 2)

KM 1 Nõue 2: Nõuded fosforiga väetamisele:

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 25 kg fosforit aastas, sealhulgas fosfor, mis jääb loomade karjatamisel maale loomade väljaheidetega. Haritavale maale sõnnikuga antava fosfori kogust võib vajaduse korral suurendada või vähendada arvestusega, et jooksva viie aasta keskmisena antud fosfori kogus ei ületa 25 kg hektari kohta.

Sõnnikuga anda lubatud fosfori piirnормi ei kohaldata, kui mullas taimedele omastatava fosfori tarve on suur või väga suur ja selle tõendamiseks on põllumajandusega tegelev isik korraldanud vähemalt kord viimase viie aasta jooksul iga viie hektari kohta mullaproovide võtmise ning analüüsime akrediteeritud laborianalüüsi meetodiga.

(veeseaduse § 161 lõiked 8 ja 9; maaeluministri 30. septembri 2019. a määrus nr 74 „Fosforitarbe klassid“)

2024. aastast on võimalik karjatamisel sõnnikuga mahajääva fosfori üle arvestust pidada e-PRIA põldude registri rakenduses.

Haritavale maale sõnnikuga antava fosfori kogust kontrollitakse põlluraamatu alusel tagasiulatuvalt viimase viie aasta kohta.

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad. Looduslik rohumaad on selline rohumaad, mida inimene ei ole mõjutanud väetamise, harimise, seemendamise ega muude võtetega v.a karjatamine.

KM 1 Nöue 3: Fosforit sisaldavate väetiste kasutamine ja hoidmine ning karjatamine on keelatud:

- 1) veehaarde sanitaarkaitsealal;
- 2) hooldusalal.

(veeseaduse § 151 lõige 2, § 153 lõike 5 punktid 1, 2 ja 6)

Hooldusala on salvkaevu, puurkaevu või puurauku ümbritsev maa- või veeala.

KM 1 Nöue 4: Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta.

(veeseaduse § 155 lõige 1)

Alates 2024. a aprillist saab põlluraamatut pidada e-PRIA põldude registri rakenduses.

KM 1 Nöue 5: Fosforit sisaldavate väetiste ja reoveesette kasutamine on keelatud:

- 1) veekaitsevööndis;
- 2) nitraaditundliku ala oluliste allika- ja karstialadele jäävatel allikatel, karstivormidel ja karstijärvikul ning nende ümbruses 50 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist;
- 3) allikatel, karstivormidel ja karstijärvikul ning nende ümbruses kümne meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist.

(veeseaduse § 119 punkt 3; § 158 lõige 2 ja § 168 lõike 3 punktid 1 ja 9)

Karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab täpsemat infot Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, Vee ja keskkonnakaitselised objektid, kaardikihilt Karstivorm, karstijärvik, karstiala. xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik, samuti Keskkonnaameti kohalikust büroost.

Karst – nähtused ja protsessid, mis kaasnevad kivimite lahustamisega pinna- ja põhjavee poolt. Karstimisega kaasneb paljude spetsiifiliste nähtuste (hüdrograafiline võrk ja veerežiim, teatud mullaliikide levik, teatud taimeliikide ja koosluste levik) kõrval ka mitmesuguste pinnavormide teke.

Karstilehter – vees lahustuvate kivimite pinna sisse tekkinud korrapärane, koonusjas, liua- või vannitaoline süvend. Suuremaid, kuni mitmekümne meetri laiusi lehtri-, lohu- või liiakujulisi karstivorme, mis neelavad pinnavett, nimetatakse Eestis kurisudeks.

KM 1 Nöue 6: Vedelsõnnikut ei tohi laotada 1. novembrist kuni 20. märtsini ja poolvedel-, tahe- ja sügavallapanusõnnikut ning muid orgaanilisi väetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 20. märtsini ega muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kui Keskkonnaamet on keelanud vedelsõnniku laotamise alates 15. oktoobrist, siis tuleb lähtuda Keskkonnaameti keelust.

Vedelsõnniku paisklaotamine on keelatud 20. septembrist kuni 20. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kasvavate kultuurideta põllul tuleb sõnnik mulda viia võimalikult kiiresti, kuid mitte hiljem kui 24 tunni jooksul laotamise lõpetamisest arvates.

Kasvavate kultuuridega kaetud haritavale maale tohib 1. novembrist kuni 30. novembrini laotada sõnnikut juhul, kui see 24 tunni jooksul mulda viiakse.

Fosforit sisaldavat mineraalväetist ei tohi laotada juhul, kui maapind on külmunud, lumega kaetud, perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

(veeseaduse § 158 lõige 3; § 159 lõiked 1 ja 3–6; veeseaduse § 159 lõike 2 alusel antud korraldusest kinnipidamine)

Keskonnaamet võib ilmastikutingimustest lähtudes keelata vedelsõnniku laotamise 15. oktoobrist alates.

KM 1 Nõue 7: Kui maapinna kalle on 5–10 protsenti, on pinnale fosforit sisaldava väetise laotamine keelatud 1. oktoobrist kuni 20. märtsini.

Fosforit sisaldava väetise laotamine on keelatud haritaval maal, mille maapinna kalle on üle 10 protsendi. Erandina on üle 10-protsendise kaldega maapinnal fosforit sisaldava väetise laotamine lubatud veeseaduse § 160 lõike 4 alusel kehtestatud juhtudel.

(veeseaduse § 160 lõiked 1 ja 2)

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad. Looduslik rohumaad on selline rohumaad, mida inimene ei ole mõjutanud väetamise, harimise, seemendamise ega muude võtetega v.a karjatamine.

Väetise laotamine pinnale kaldega üle 10% on lubatud kogu põllumassiivil, välja arvatud veeseaduses sätestatud keeluajal, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) üle 10% kalletega alade pindala kokku ei moodusta üle 1/3 põllumassiivi pindalast;
- 2) üle 10% kaldega ala ei ole laiem kui 100 m;
- 3) kaldega ala lähim serv jääb reljeefis madalamal paikneva karstilehtri servast vähemalt 50 m kaugusele;
- 4) kaldega ala lähim serv jääb ranna ja kalda piiranguvööndist väljapoole ega piirne sellega;
- 5) kaldega ala lähim serv jääb reljeefis madalamal paiknevast maaparandussüsteemi avatud eesvoolust või kuivenduskraavist vähemalt 50 m kaugusele;
- 6) veehaarde sanitaarkaitsealast ülalpool paikneva kaldega ala lähim serv ei piirne veehaarde sanitaarkaitsealaga;
- 7) kaevu hooldusalast ülalpool paikneva kaldega ala lähim serv ei piirne kaevu hooldusalaga;
- 8) õuealast ülalpool paikneva kaldega ala lähim serv jääb põhikaardil märgitud õuealast vähemalt 100 m kaugusele.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart abiinfo kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalded > 10%“. Samuti saab maapinna kallete kohta infot Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, kaardikiht Kalded, xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nit-raaditundlik

KM 1 Nõue 8: Loomade pidamisel peab põllumajandusettevõtja kasutatava maa suurus võimaldama tekkiva sõnniku laotamist veeseaduse § 161 lõikes 8 kehtestatud sõnnikuga antava fosfori piirnormide kohaselt.

Kui ettevõttes tekkiv sõnnikukogus ületab sõnnikuga antava fosfori kohta veeseaduse § 161 lõikega 8 kehtestatud piirnormi haritava maa ühe hektari kohta, tohib rohkem loomi pidada juhul, kui üle jääv sõnnik võõrandatakse sõnniku vastuvõtjaga sõlmitud lepingu alusel.

Kui sõnniku äravedamiseks kasutatakse kolmanda osalise pakutavat äravedamisteenust, peab teenuse tellija säilitama teenuse osutamisega seotud dokumendid laotamis- või müügilepingu lisana.

(veeseaduse § 163 lõiked 1–3)

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 25 kg fosforit aastas, sealhulgas fosfor, mis jääb loomade karjatamisel maale loomade väljaheidetega. Haritavale maale sõnnikuga antava fosfori kogust võib vajaduse korral suurendada või vähendada arvestusega, et jooksva viie aasta keskmisena antud fosfori kogus ei ületa 25 kg hektari kohta.

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad. Looduslik rohumaad on selline rohumaad, mida inimene ei ole mõjutanud väetamise, harimise, seemendamise ega muude võtetega v.a karjatamine.

Teenuse osutamisega seotud dokumente peab säilitama 10 aastat.

KM 1 Nõue 9: Kõikidel loomapidamishoonetel, kus peetakse üle 5 loomühiku loomi, peab olema lähtuvalt sõnnikuliigist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla.

Sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla peab mahutama vähemalt kaheksa kuu sõnniku ja virtsa ning vajaduse korral, sõltuvalt loomapidamishoones kasutatavast tehnoloogiast, ka sealt pärit reovee. Sõnnikuhoidla mahutavuse arvutamisel võib välja arvata loomade poolt karjatamisperioodil karjamaale jäetud sõnniku kogused.

Loomapidamishoonel, kus kasutatakse sügavallapanutehnoloogiat ja mis mahutab kaheksa kuu sõnnikukoguse, ei pea sõnnikuhoidlat olema.

Kui sügavallapanutehnoloogiaga loomapidamishoone ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab üle jääva koguse jaoks olema seda mahutav hoidla.

Sõnnikuhoidlad ja virtsahoidlad ning loomapidamishooned peavad olema lekkekindlad ning nende konstruktsioon peab tagama ohutuse ja lekete vältimise hoidla käitamisel, sealhulgas selle täitmisel ja tühjendamisel. Sõnnikuhoidla ja -rennid peavad olema ehitatud nii, et sademed ning pinna- ja põhjavesi ei valguks sõnnikuhoidlasse.

Kui loomapidamishoones peetavaid loomi on 5 või vähem loomühikut ja seal tekib tahesõnnik või sügavallapanusõnnik, võib tekkivat sõnnikut ajutiselt enne laotamist või auna viimist hoiustada hoone juures veekindla põhjaga alal ja vihmavee eest kaitstult.

Kui loomapidaja suunab sõnniku lepingu alusel hoidmisele või töötlemisele teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomapidamishoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.

(veeseaduse § 164 lõiked 1–7; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 5 lõiked 1–2)

Sõnnikuhoidla mahu arvutamisel tuleb silmas pidada, et sõltuvalt kasutatavast tehnoloogiast peab hoidla mahutama ka loomakasvatushoonest pärit reovee. Loomade karjamaale jäetud sõnniku koguse võib hoidla mahu kalkuleerimisel välja arvata.

KM 1 Nõue 10: Sõnniku aunas hoidmisel peab sõnnikuaun paiknema veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.

(veeseaduse § 165 lõiked 1–5, § 166 lõiked 1–7, § 168 lõike 3 punkt 3; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. aasta määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 4)

Haritaval maal on lubatud **hoida enne laotamist aunas kuni kahe kuu jooksul** vaid **tahesõnnikut** (kuivainesisaldus vähemalt 20%) ja **sügavallapanusõnnikut** (mille kuivainesisaldus on vähemalt 25%) ning mis ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust.

Sügavallapanusõnnikut, mille kuivainesisaldus on vähemalt 25% ning mille kogus ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust, on lubatud **hoida aunas kuni 8 kuu jooksul, teavitades sellest Keskkonnaametit** vähemalt 14 päeva enne aunastamise alustamist. Alates 2023. aastast on teavitamine nõutud keskkonnaotsuste infosüsteemi Kotkas kotkas.envir.ee kaudu.

Tahe- ja sügavallapanusõnniku ladustamine auna on keelatud 1. novembrist kuni 31. detsembrini. Sõnnikuaun peab paiknema tasasel maal, vähemalt 50 meetri kaugusel pinnaveekogust, kaevust ja karstilehtrist. Sõnnikuauna ei tohi rajada maaparandussüsteemi drenaažitoru kohale, kaitsmata põhjaveega, liigniiskele ega üleujutatavale alale. **Sõnnikuauna ei tohi kahel teineteisele järgneval aastal paigutada samasse kohta.**

Kui sõnnikut säilitatakse aunas kauem kui kaks nädalat, tuleb ladustamiskoha pinnas enne ladustamist katta lekkekindla või vedelikke imava materjaliga, nagu vähemalt 20 cm paksune turba- või põhukiht (nõue ei kehti sügavallapanusõnnikule ehk küllaldase allapanuga tekkinud sõnnikule, millest ei eraldu virtsa). Sõnnikuaun peab olema kaetud vettpidava materjaliga või vähemalt 20 cm paksuse turba-, põhu-, mulla-, saepuru- või puitlaastukihiga.

Kompostida on aunas lubatud ainult sügavallapanusõnnikut, mille kuivainesisaldus on aunastamisel vähemalt 25% (kuivainesisaldus tuleb määrata enne aunastamist kord kahe aasta jooksul). Sõnniku kompostimise auna moodustamisest tuleb teavitada Keskkonnaametit vähemalt 14 päeva enne aunastamise alustamist. Alates 2023. aastast on teavitamine nõutud keskkonnaotsuste infosüsteemi Kotkas kotkas.envir.ee kaudu. Kompostitava sõnniku auna kõrgus auna moodustamise ajal võib olla maksimaalselt 2 meetrit ja auna kuju peab välistama sademete vee kogunemise aunale.

Kompostitav sõnnik tuleb aunast põllule laotada hiljemalt **24 kuu jooksul** pärast aunastamise alustamist.

Komposti aunast äravedamise järgselt tuleb rohumaal asunud auna alus haljastada hiljemalt järgmise vegetatsiooniperioodi alguseks. Uut **kompostitava sõnniku auna ei tohi paigutada samasse kohta laotamise järgselt viiel järjestikusel aastal**. Kompostimine põllul aunas on lubatud mahus, mis ei ületa samale põllule laotada lubatud toitainete piirnorme.

KM 1 Nõue 11: Veekaitsevööndiga karjamaal karjatavatele loomadele ei tohi anda lisaööta, välja arvatud mineraalsoöta.

Erandina on lisaööda andmine lubatud kevadisel üleminekul karjamaasöödale ning ebasoodsate tingimuste tõttu tekkinud karjamaarohu nappuse korral. Lisaööda andmise kohad peavad asuma väljaspool veekaitsevööndit.

Muu veekogu kui mere ääres peab piki veekogu kallast olema igale loomühikule tagatud vähemalt viis meetrit kaldariba.

Karjatamine muu veekogu kui mere veekaitsevööndis on keelatud 1. novembrist kuni 30. aprillini. Karjatamine ei ole lubatud nitraaditundliku ala olulistel allika- ja karstialadel asuvatel allikatel ja nende veekaitsevööndis ning karstivormidel ja karstijärvikutel.

Nõudeid kohaldatakse hoialal või muul kaitstaval loodusobjektidel, kui kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga ei ole määratud teisiti.

(veeseaduse § 169 lõiked 2–5¹ ning § 170 lõige 1, lõike 2 punkt 1 ja lõige 4)

KM 1 Nõue 12: Põllumajandusloomade pidamisel välitingimustes tuleb vältida pinna- ja põhjavee saastumist.

(veeseaduse § 171 lõige 1; keskkonnaministri 1. oktoobri 2019. a määrus nr 46 „Põllumajandusloomade välitingimustes pidamisest lähtuva keskkonnariski vähendamise ja keskkonnohu vältimise nõuded“)

Rangemad nõuded on kehtestatud kaitsmata põhjaveega aladel. Kaitsmata põhjaveega alad ei piirdu ainult nitraaditundliku alaga, vaid on sellest oluliselt laiemalt levinud – eeskätt saartel ning Põhja- ja Kesk-Eestis. Nt ei ole sinna lubatud rajada loomade ajutisi välisöötmisalasid. Ka mujal ei tohi need paikenda kahel järjestikusel aastal samas kohas.

Kaitsmata põhjaveega alasid näeb Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud, kaardikiht Põhjavee kaitstus: xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik.

Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (KM 2)

NB! KM2 nõuete rikkumist sanktsioneeritakse ainult nitraaditundlikul alal. Osad nõuded kattuvad KM1 nõuetega.

Nitraaditundlik ala on määratud keskkonnaministri 5. novembri 2021. a määrusega nr 49 „Nitraaditundliku ala määramine ja põllumajandusliku tegevuse piirangud nitraaditundlikul alal“.

Nitraaditundliku ala piiride paiknemise, maapinna kallete, karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab infot Maa- ja Ruumiameti kaardirakendusest Põllumajanduse veekaitsepiirangud xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik, samuti Keskkonnameti kohalikust büroost.

KM 2 Nõue 1: Lämmastikku sisaldavat mineraalväetist ei tohi laotada juhul, kui maapind on külmunud, lumega kaetud, perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Lämmastikku sisaldavat mineraalväetist ei tohi laotada 15. oktoobrist kuni 20. märtsini.

(veeseaduse § 158 lõiked 3 ja 4)

KM 2 Nõue 2: Kui maapinna kalle on 5–10 protsenti, on pinnale lämmastikku sisaldava väetise laotamine keelatud 1. oktoobrist kuni 20. märtsini.

Lämmastikku sisaldava väetise laotamine on keelatud haritaval maal, mille maapinna kalle on üle 10 protsendi. Erandina on üle 10-protsendise kaldega maapinnal lämmastikku sisaldavate väetise laotamine lubatud veeseaduse § 160 lõike 4 alusel kehtestatud juhtudel.

(veeseaduse § 160 lõiked 1 ja 2)

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad. Looduslik rohumaal on selline rohumaal, mida inimene ei ole mõjutanud väetamise, harimise, seemendamise ega muude võtetega v.a karjatamine.

Üle 10% kaldega alad leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt kls.pria.ee/kaart abiinfo kaardikihtide alt nimega „Maapinna kalded > 10%“. Samuti saab maapinna kallete kohta infot Maa- ja Ruumiameti kallete kaardirakendusest xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kkmin_nitraaditundlik.

KM 2 Nõue 3: Lämmastikku sisaldavate väetiste ja reoveesette kasutamine on keelatud:

- 1) veekaitsevööndis;
- 2) nitraaditundlikul alal asuvatele olulistele allika- ja karstialadele jäävatel allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses 50 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist;
- 3) allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses 10 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist

Nõue on seotud põllumajandusest lähtuva lämmastiku koormuse vältimisega ja kontrollimisega.

(veeseaduse § 119 punkt 3, § 158 lõige 2 ja § 168 lõike 3 punktid 1 ja 9)

KM 2 Nõue 4: Väetistega on lubatud anda põllumajanduskultuuridele aastas selline kasvuks vajalik kogus lämmastikku haritava maa ühe hektari kohta, mis on kehtestatud veeseaduse § 161 lõike 11 alusel:

- sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 170 kg lämmastikku aastas, sealhulgas loomade karjatamisel maale jäävas sõnnikus sisalduv lämmastik;
- mineraallämmastiku kogused, mis on suuremad kui 100 kg hektarile, tuleb anda jaotatult.

Nitraaditundliku ala kaitsmata põhjaveega aladel ja karstialal ei tohi:

- 1) mineraalväetisega antav lämmastikukogus olla aastas üle 120 kg haritava maa ühe hektari kohta ning taliviljadele ja mitmeniitelistele rohumaadele korraga antav lämmastikukogus olla aastas üle 80 kg haritava maa ühe hektari kohta;
- 2) kasutada reoveeset.

(veeseaduse § 161 lõiked 1 ja 7; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 9 lõiked 1–4; keskkonnaministri 5. novembri 2021. a määruse nr 49 „Nitraaditundliku ala määramine ja põllumajandusliku tegevuse piirangud nitraaditundlikul alal“ § 3 punktid 1 ja 3)

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad. Looduslik rohumaad on selline rohumaad, mida inimene ei ole mõjutanud väetamise, harimise, seemendamise ega muude võtetega v.a karjatamine.

KM 2 Nõue 5: Lämmastikku sisaldavate väetiste kasutamine ja hoidmine ning karjatamine on keelatud:

- 1) veehaarde sanitaarkaitsealal;
- 2) hooldusalal.

(veeseaduse § 151 lõige 2, § 154 lõike 5 punktid 1,2 ja 6)

Hooldusala on salvkaevu, puurkaevu või puurauku ümbritsev maa- või veeala.

KM 2 Nõue 6: Põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta.

(veeseaduse § 155 lõige 1)

Alates 2024. a aprillist saab põlluraamatut pidada e-PRIA põldude registri rakenduses.

KM 2 Nõue 7: Vedelsõnnikut ei tohi laotada 1. novembrist kuni 20. märtsini ja poolvedel-, tahe- ja sügavallapanusõnnikut ning muid orgaanilisi väetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 20. märtsini ega muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kui Keskkonnaamet on keelanud vedelsõnniku laotamise alates 15. oktoobrist, siis tuleb lähtuda Keskkonnaameti keelust.

Vedelsõnniku paisklaotamine on keelatud 20. septembrist kuni 20. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üle ujutatud või veega küllastunud.

Kasvavate kultuurideta põllul tuleb sõnnik mulda viia võimalikult kiiresti, kuid mitte hiljem kui 24 tunni jooksul laotamise lõpetamisest arvates.

Kasvavate kultuuridega kaetud haritavale maale tohib 1. novembrist kuni 30. novembrini laotada sõnnikut juhul, kui see 24 tunni jooksul mulda viiakse.

(veeseaduse § 159 lõiked 1 ja 3–6; veeseaduse § 159 lõike 2 alusel antud korraldusest kinnipidamine)

KM 2 Nõue 8: Loomade pidamisel peab põllumajandusettevõtja kasutatava maa suurus võimaldama tekkiva sõnniku laotamist veeseaduse § 161 lõikes 1 kehtestatud sõnnikuga antava lämmastiku piirnormide (sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta kuni 170 kilogrammi lämmastikku aastas, sealhulgas loomade karjatamisel maale jäävas sõnnikus sisalduv lämmastik) kohaselt.

Kui ettevõttes tekkiv sõnnikukogus ületab sõnnikuga antava lämmastiku kohta veeseaduse § 161 lõikega 1 kehtestatud piirnormi haritava maa ühe hektari kohta, tohib rohkem loomi pidada juhul, kui üle jääv sõnnik võõrandatakse sõnniku vastuvõtjaga sõlmitud lepingu alusel.

Kui sõnniku äravedamiseks kasutatakse kolmanda osalise pakutavat äravedamisteenust, peab teenuse tellija säilitama teenuse osutamise seotud dokumendid laotamis- või müügilepingu lisana.

Nitraaditundliku ala kaitsmata põhjaveega aladel ja karstialal ei tohi pidada loomi üle 1,5 loomühiku põllumajandusmaa hektari kohta.

2024. aastast on võimalik karjatamisel sõnnikuga mahajääva lämmastiku üle arvestust pidada e-PRIA põldude registri rakenduses.

Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad. Looduslik rohumaad on selline rohumaad, mida inimene ei ole mõjutanud väetamise, harimise, seemendamise ega muude võtetega v.a karjatamine.

(veeseaduse § 163 lõiked 1–3; keskkonnaministri 5. novembri 2021 määruse nr 49 „Nitraaditundliku ala määramine ja põllumajandusliku tegevuse piirangud nitraaditundlikul alal“ § 3 punkt 2)

KM 2 Nõue 9: Kõikidel loomapidamishoonetel, kus peetakse üle 5 loomühiku loomi, peab olema lähtuvalt sõnnikuliigist sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla.

Sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla peab mahutama vähemalt kaheksa kuu sõnniku ja virtsa ning vajaduse korral, sõltuvalt loomapidamishoones kasutatavast tehnoloogiast, ka sealt pärit reovee. Sõnnikuhoidla mahutavuse arvutamisel võib välja arvata loomade poolt karjatamisperioodil karjamaale jäetud sõnniku kogused.

Loomapidamishoonel, kus kasutatakse sügavallapanutehnoloogiat ja mis mahutab kaheksa kuu sõnnikukoguse, ei pea sõnnikuhoidlat olema.

Kui sügavallapanutehnoloogiaga loomapidamishoone ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab üle jääva koguse jaoks olema seda mahutav hoidla.

Sõnnikuhoidlad ja virtsahoidlad ning loomapidamishooned peavad olema lekkekindlad ning nende konstruktsioon peab tagama ohutuse ja lekete vältimise hoidla käitamisel, sealhulgas selle täitmisel ja tühjendamisel. Sõnnikuhoidla ja -rennid peavad olema ehitatud nii, et sademed ning pinna- ja põhjavesi ei valguks sõnnikuhoidlasse.

Kui loomapidamishoones peetavaid loomi on 5 või vähem loomühikut ja seal tekib tahesõnnik või sügavallapanusõnnik, võib tekkivat sõnnikut ajutiselt enne laotamist või auna viimist hoiustada hoone juures veekindla põhjaga alal ja vihmavee eest kaitstult.

Kui loomapidaja suunab sõnniku lepingu alusel hoidmisele või töötlemisele teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomapidamishoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.

(veeseaduse § 164 lõiked 1–7; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 5 lõiked 1 ja 2)

Sõnnikuhoidla mahu arvutamisel tuleb silmas pidada, et sõltuvalt kasutatavast tehnoloogiast peab hoidla mahutama ka loomakasvatushoonest pärit reovee. Loomade karjamaale jäetud sõnniku koguse võib hoidla mahu kalkuleerimisel välja arvata.

KM 2 Nõue 10: Sõnniku aunas hoidmisel peab sõnnikuaun paiknema veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.

(veeseaduse § 165 lõiked 1–5, § 166 lõiked 1–7, § 168 lõike 3 punkt 3; keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määruse nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ § 4)

Sõnniku aunas hoidmise tingimusi vt KM1 Nõue 10 juures lk 26.

KM 2 Nõue 11: Silo hoidmisel silohoidlas või maa peal peab olema tagatud hoidlale ja silo hoidmisele kehtestatud nõuete täitmine.

(keskkonnaministri 3. oktoobri 2019. a määrus nr 45 „Väetise kasutamise ja hoidmise nõuded põhja- ja pinnavee kaitseks ning põllumajandustootmisest pärineva saastatuse vältimiseks ja piiramiseks“ §-d 6 ja 7)

KM 2 Nõue 12: Veekaitsevööndiga karjamaal karjatatavatele loomadele ei tohi anda lisaööta, välja arvatud mineraalsoöta.

Erandina on lisaööda andmine lubatud kevadisel üleminekul karjamaasöödale ning ebasoodsate tingimuste tõttu tekkinud karjamaarohu nappuse korral. Lisaööda andmise kohad peavad asuma väljaspool veekaitsevööndit.

Muu veekogu kui mere ääres peab piki veekogu kallast olema igale loomühikule tagatud vähemalt viis meetrit kaldariba.

Karjatamine muu veekogu kui mere veekaitsevööndis on keelatud 1. novembrist kuni 30. aprillini.

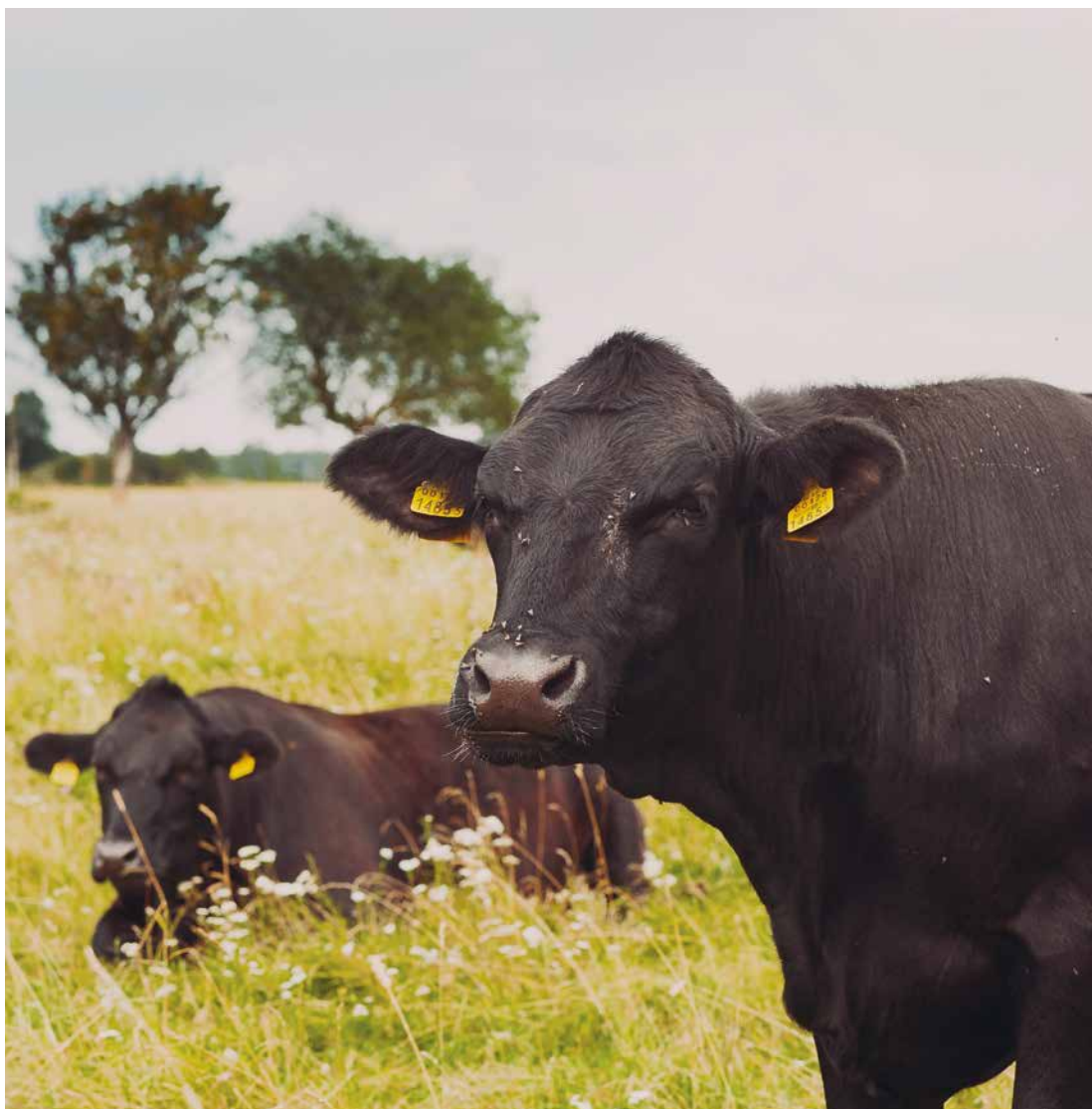
Karjatamine ei ole lubatud nitraaditundliku ala olulistel allika- ja karstialadel asuvatel allikatel ja nende veekaitsevööndis ning karstivormidel ja karstijärvikutel.

Nõudeid kohaldatakse hoiualal või muul kaitstaval loodusobjektil, kui kaitsekorralduskavaga või kaitse-eeskirjaga ei ole määratud teisiti.

(veeseaduse § 169 lõiked 2–51 ja § 170 lõige 1, lõike 2 punkt 1 ja lõige 4)

KM 2 Nõue 13: Põllumajandusloomade pidamisel välitingimustes tuleb vältida pinna- ja põhjavee saastumist.

(veeseaduse § 171 lõige 1; keskkonnaministri 1. oktoobri 2019. a määrus nr 46 „Põllumajandusloomade välitingimustes pidamisest lähtuva keskkonnariski vähendamise ja keskkonnoahu vältimise nõuded“)



Loodusliku linnustiku kaitse (KM 3) ja looduslike elupaikade, loomastiku ja taimestiku kaitse (KM 4)

Järgnevad viis nõuet on sätestatud looduskaitseseaduses ja selle alamaktides.

Nende nõuete puhul on oluline teada, kas teie valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas või missugused on muud looduskaitseelised piirangud. Samuti on oluline teada, missuguses vööndis maa asub, sest erinevates vööndites on nõuded erinevad. Selle kohta leiab infot Maa- ja Ruumiameti kaardirakenduse abil <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis> või Keskkonnaametist.

Kaitseala puhul peab tutvuma ka konkreetse kaitseala kaitse-eeskirjaga (kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega), püsielupaiga puhul püsielupaiga kaitse-eeskirjaga (kehtestatakse keskkonnaministri määrusega). Kui kaitse-eeskiri puudub, siis tuleb lähtuda looduskaitseseaduse nõuetest.

Kaitseala on inimtegevusest puutumatuna hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Kaitsealad on:

- rahvuspargid;
- looduskaitsealad;
- maastikukaitsealad.

Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Püsielupaik on väljaspool kaitseala või selle piiranguvööndis asuv piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav:

- kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik;
- kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht;
- lõhe või jõesilmu kudemispaik;
- pruunkaru talvitumispaik;
- jõevähi looduslik elupaik;
- mägra rohkem kui kümne suudmega urulinnak.

KM 3 ja 4 Nõue 1: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal või püsielupaigas, peab ta arvestama kaitse-eeskirjas toodud ajalise liikumispääsuga või ajalise piiranguga niitmisele.

(looduskaitseseadus § 12 lg 1 ja 2; kaitsealade kaitse-eeskirjad Vabariigi Valitsuse määrustes; püsielupaiga kaitse-eeskirjad keskkonnaministri määrustes)

Alati tuleb jälgida konkreetse kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid, sest vastavalt konkreetse ala kaitse-eeskirjale võivad ülaletatud tegevused, nt majandustegevus, olla lubatud. Kui kaitse-eeskiri puudub, siis tuleb lähtuda looduskaitseseaduse nõuetest.

KM 3 ja 4 Nõue 2: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga piiranguvööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud:

- 1) uute maaparandussüsteemide rajamine;
- 2) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine;
- 3) puhtpuistute kujundamine, energiapuistu rajamine;
- 4) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.

(looduskaitseseadus § 31 lg 2 p 1, p 2, p 4, p 7 ja § 12; kaitsealade kaitse-eeskirjad Vabariigi Valitsuse määrustes; püsielupaiga kaitse-eeskirjad keskkonnaministri määrustes)

Sarnaselt eelmise nõudega tuleb jälgida konkreetse kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid.

Biotsiid – toimeaine või üht või mitut toimeainet sisaldav valmistis, mis on ette nähtud kahjulike organismide hävitamiseks või nende arvukuse kontrolli all hoidmiseks, kahjulike organismide tõrjeks või nende kahjustava toime ärahoidmiseks.

Eestis toimub biotsiidide registreerimine ja lubade väljastamine vastavalt [biotsiidiseadusele](#).

Puhtpuistu – puistu, milles on üks puuliik.

Kõlvik – ühetaolise majandusliku sihtotstarbe ja/või loodusliku seisundiga katastriüksuse osa, mida ei piiritleta piirimärkidega.

KM 3 ja 4 Nõue 3: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub hoialal, siis peab tal olema hoiala valitseja nõusolek:

- 1) tee rajamiseks;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamiseks;
- 3) maaparandussüsteemi rajamiseks ja rekonstrueerimiseks;
- 4) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmiseks;
- 5) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamiseks;
- 6) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ja poldri kultiveerimiseks või väetamiseks;
- 7) puisniiduilmelisel alal puude raiumiseks.

(looduskaitseadus § 33 lg 1, § 32 lg 2)

KM 3 ja 4 Nõue 4.1: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga sihtkaitsevööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud majandustegevus (väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, rohumaa uuendamine, metsa majandamine, maaparandussüsteemi rajamine).

(looduskaitseaduse § 30 lõike 2 punkt 1; Vabariigi Valitsuse kehtestatud kaitseala kaitse eeskirja määrused; keskkonnaministri kehtestatud püsielupaiga kaitse eeskirja määrused)

KM 3 ja 4 Nõue 4.2: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga sihtkaitsevööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud loodusvarade (metsa, maavara, maavaravaru, loodusliku kivimi, setendi) kasutamine, pinnase teisaldamine ning vee ja jää võtmine pinnaveekogust rohkem kui 30 m³/ööpäevas.

(looduskaitseadus § 30 lõike 2 punkt 2; Vabariigi Valitsuse kehtestatud kaitseala kaitse eeskirja määrused; keskkonnaministri kehtestatud püsielupaiga kaitse eeskirja määrused)



KM 3 ja 4 Nõue 5: Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet.

(looduskaitseseadus § 14 lg 1 p 1 kaitseala, hoiuala ja püsielupaiga kohta)

Toidu- ja söödaohutus (KM 5)

Järgnevad 13 nõuet on sätestatud toiduseaduses, söödaseaduses ja põllumajandusministri määrustes. Toidu- ja söödaohutuse nõuetele peavad tähelepanu pöörama eelkõige esmatootjad ja söödatootjad.

Toit – töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, mis on mõeldud inimestele tarvitamiseks või mille puhul eeldatakse, et seda tarvitavad inimesed. Toidu alla kuuluvad ka joogid ja vesi.

Sööt – töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, kaasa arvatud lisaained, mis on mõeldud loomade söötmiseks.

Esmatootmine – esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lõpsimine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist. Esmatootmine on mõiste, millega kirjeldatakse põllumajandusettevõttes või sellega sarnasel tasandil tehtavaid toiminguid.

Sööda valdkonna nõuded hõlmavad sööda esmatootmist ja sellega seotud tegevusi, nt:

- heintaimede ja teravilja kasvatamine, kuivatamine ning sileerimine;
- esmatoodete vedu, ladustamine ja käitlemine (ilma nende laadi oluliselt muutmata) tootmiskohas ning nende edasine vedu oma ettevõttesse;
- oma loomadele söötmiseks mõeldud sööda segamine põllumajandusettevõttes kasutamata söödalisandeid või nende eelsegusid, va silokonservandid.

Nõuded ei kehti isikutele, kes toodavad sööta oma loomadele, keda peetakse eesmärgiga tarbida nendelt saadud loomsed saadused ära oma perega või toota loomset esmatoodet lk 36 nimetatud väikeses koguses.

Toidu valdkonna nõuded hõlmavad toidu tootmist, taimsete ja loomsete esmatoodete tootmist ja sellega seonduvaid tegevusi.

Toiduohutuse nõuded ei kohaldu, kui toodetakse oma tarbeks.

Taimsete esmatoodete tootmine on nt teravilja, puuvilja, köögivilja ja maitsetaimede kasvatamine ja sellega seonduvad tegevused, nagu näiteks saagi koristamine, puhastamine, vedu, ladustamine ja käitlemine (ilma selle laadi oluliselt muutmata) põllumajandusettevõttes ja edasine vedu käitlemisettevõttesse (v.a veoteenus pakkujat); seente, marjade jms korjamine loodusest ning nende vedu käitlemisettevõttesse (v.a veoteenus pakkujat).

Loomsete esmatoodete tootmine on nt:

- munade tootmine ja kogumine tootja juures, v.a munade pakkimine;
- mesindusega seonduvad tegevused, mida teostatakse mesiniku enda juures, nagu mee kogumine, vurritamine;
- lüpsiloomade lüpsimine ja piima hoiustamine piimafarmis;
- kalade kasvatamine vesiviljelusettevõtetes ning nende vedu töötlemisettevõttesse;
- toiduloomade kasvatamine põllumajandusettevõttes ning sellega seotud toimingud, kaasa arvatud lihloomade vedu turule, tapamajja või loomade vedu põllumajandusettevõtete vahel.

Loomsete esmatoodete hulka kuuluvad muu hulgas nt:

- munad,
- toorpiim,
- mesi,
- kalatooted,
- teod jms.

Värske liha ei ole esmatood, kuna see saadakse pärast tapmist.

Väikeses koguses otse tarbijale turustamiseks mõeldud toidule kohalduvad KM 5 nõuded erisustega. Erisused tulenevad väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuetest.

Loomsete esmatoodete väike kogus on järgmine:

- 1) kala – kuni 100 kg päevas;
- 2) mesi – kuni 15 taru või mesilasperega majapidamisest või ettevõttest;
- 3) munad – kuni 50 linnuga majapidamisest või ettevõttest;
- 4) lehma toorpiim – kuni 100 kg päevas või kuni 700 kg nädalas;
- 5) kitse toorpiim – kuni 20 kg päevas;
- 6) ute toorpiim – kuni 10 kg päevas.

Mittelloomsete esmatoodete korral on kogus väike, kui esmatooteid turustatakse otse tarbijale (talus, turul) ja/või Eestis asuvalle jaekaubanduseettevõttele või toitlustusettevõttele.

Toidu- ja sööda valdkonna kohta leiab lisainfot ja juhendmaterjale PTA kodulehelt pta.agri.ee/pollumehele-ja-maaomanikule/loomakasvatus/soot-ja-sootmine; pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine.

KM 5 Nõue 1: Turuleviidav toit peab olema ohutu inimese tervisele ning vastama õigusaktides sätestatud nõuetele.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 14; toiduseadus § 12 lg 1)

Toit peab olema nõuetekohane, sh ohutu. Pädev asutus hindab riski iga juhtumi korral eraldi.

KM 5 Nõue 2: Toidulooma söötmiseks kasutatav sööt peab olema ohutu inimese ja looma tervisele.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 15; Euroopa Parlamendi ja nõukogumäärus (EÜ) nr 767/2009 art 4 lõiked 1 ja 3, art 6 lg 1; söödaseadus § 4 lg 4; põllumajandusministri määrus nr 66)

Sööt on ohtlik, kui sellel on kahjulik mõju inimese või looma tervisele või kui looma söötmisel sellise söödaga pole loomadelt saadavad saadused inimestele ohutud. Sööt ei tohi sisaldada soovimatut ainet (nt mükotoksiinid, raskmetallid) lubatust suuremal määral ning sisaldada materjale (nt fekaalid, saepuru, seedetrakti sisu), mille söötmine loomadele on piiratud või keelatud.

KM 5 Nõue 3: Esmatoodete tootmisega tegelevad toidukäitlejad peavad tagama suurimas võimalikus ulatuses esmatoodete kaitse saastumise eest, võttes arvesse esmatoodete mis tahes järgnevat töötlemist.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 852/2004 art 4 lg 1 ning I lisa A osa II jaotise punkti 4 alapunktid g, h ja j, punkti 5 alapunktid f ja h, punkt 6; veterinaarseadus § 2 lg 4)

Esmatootjad, kes tegelevad loomsete- ja/või taimsete saadustega, peavad rakendama järgmisi hügieeni-nõudeid:

- hoidma ja käitlema jäätmeid ning ohtlikke aineid sellisel viisil, mis välistab esmatootte saastumise;
- kasutama taimekaitsevahendeid ja biotsiide vastavalt kehtivatele õigusaktidele;
- vältima toiduga inimesele edasikanduvate nakkushaiguste sissetoomist ja levikut;
- võtma tarvitusele ettevaatusabinõud uute loomade sissetoomisel ning teavitama järelevalveasu-tust võimalikest haiguspuhangutest;
- kasutama söödalisandeid ja veterinaaravimeid vastavalt kehtivatele õigusaktidele.

KM 5 Nõue 4: Esmatoodete tootmisega tegelevad toidukäitlejad peavad pidama arvestust ja säi-litama andmeid asjakohasel viisil ja asjakohase aja jooksul ohtude ohjamiseks võetud meetmete kohta.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 852/2004: I lisa A osa III jaotise punkti 8 alapunktid a, b, d ja e, punkti 9 alapunktid a ja c)

Nõuet kontrollitakse ainult taimsete esmatoodete tootmisega või vastava saagi kogumisega tegelevate toidukäitlejate juures. Arvestus peab sisaldama andmeid vähemalt järgneva kohta:

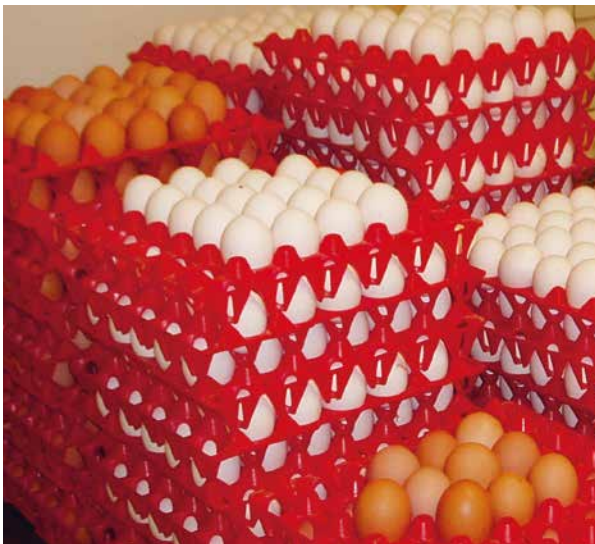
- taimekaitsevahendite ja biotsiidide kasutamine;
- taimedest võetud proovide inimese tervise seisukohast olulised tulemused.

Toidukäitlejad peavad tegema neis arvepidamistes sisalduva teabe kättesaadavaks pädevale asutusele.

KM 5 Nõue 5: Toorpiim peab olema nõuetekohane ja pärinema kliiniliselt tervelt loomadelt. Lüpsiseadmed ja ruumid, kus piima hoitakse, käsitsetakse või jahutatakse, on paigaldatud ja ehi-tatud piima saastumisohtu maksimaalselt piiravalt. Lüpsimine sooritatakse hügieeniliselt. Vahetult pärast lüpsi tuleb piim hoida puhtas kohas, mis on projekteeritud ja varustatud saastamist vältivalt.

(põllumajandusministri määrus nr 71 § 2 lg 3, 4 ja § 5 lg 3)

Toorpiim peab olema nõuetekohane, st toorpiimale kehtestatud kriteeriumid peavad olema täidetud. Toorpiim peab pärinema kliiniliselt tervelt loomalt, kellele ei ole manustatud ravimeid ega teisi veteri-naarpreparaate, mille keeluaeg kestab, ja kellele ei ole manustatud keelatud aineid ega tooteid.



Piima hoidmise ruumid peavad olema kaits-tud kahjurite eest, olema piisavalt eraldatud ruumidest, kus hoitakse loomi. Piimaga kok-puutuvate seadmete pinnad tuleb hoida heas korras. Vahetult pärast lüpsi hoitakse toorpiima tingimustes, mis takistavad piima riknemist ning saastumist. Toorpiim jahuta-takse viivitamata temperatuurini mitte üle 8 °C igapäevase turustamise puhul või tem-peratuurini mitte üle 6 °C, kui turustamine ei toimu iga päev.

KM 5 Nõue 6: Kuni tarbijale müügini tuleb mune hoida puhtalt, kuivalt, lõhnavalt, löökide eest efektiivselt kaitstult ja otsese päikese eest varjus.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 853/2004 III lisa X jao I peatüki punkt 1)

KM 5 Nõue 7: Sööta tuleb käidelda ohutult, puhastel pindadel ja puhaste seadmetega ning hoida eraldi ohtlikest ainetest, et vältida sööda saastumist. Tuleb tagada sööda õige jaotamine.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [183/2005](#) artikli 5 lg 1, I lisa A osa I peatüki punkt 4 e ja g; III lisa III osa (Söötmine) punkt 1 ja 2)

Ohtlikud ained on nt pestitsiidid, biotsiidid, ravimid, väetised, puhastusvahendid.

Igale loomagrupile tuleb anda neile ettenähtud sööta. Jaotamise ja söötmise ajal tuleb sööta käidelda viisil, millega tagatakse, et sööt ei saastu.

KM 5 Nõue 8: Jälgitavuse tagamiseks peavad söödakäitlejad arvet eelkõige järgmise üle:

a) taimekaitsevahendite ja biotsiidide kasutamine;

b) geneetiliselt muundatud seemnete kasutamine;

c) iga sissetulnud sööda allikas ja kogus ning iga väljaläinud sööda sihtkoht ja kogus.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [183/2005](#) I lisa A osa II peatüki punkt 2 alapunktid a, b, e; EÜ nr [178/2002](#) art 18 lg 2 ja 3)

KM 5 Nõue 9: Hankida ja kasutada tohib üksnes sööta, mis pärineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 183/2005 alusel registreeritud ja/või tunnustatud söödakäitleja ettevõttest.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [183/2005](#) art 5 lg 6)

Majandustegevusteade peab olema esitatud loomapidajal, kes oma ettevõttes ladustab sööta või veab seda tootmiskohast oma ettevõttesse või söötab oma loomadele enda ettevõttes toodetud heina, silo, vm sööta.

Sööda hankimisel tuleb jälgida, et see pärineks söödakäitlejalt, kellel on määruse (EÜ) nr 183/2005 kohane tegevusluba või ta on esitanud majandustegevusteade sööda käitlemiseks.

Teavitatud ja tegevusloaga söödakäitlejate nimekirja leiab PTA kodulehelt jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/kaitlemisettevotedparing. Infot leiab PTA kodulehelt pta.agri.ee/pollumehele-ja-maaomanikule/loomakasvatus/soot-ja-sootmine.

KM 5 Nõue 10: Käitleja peab tagama turuleviidava toidu ja sööda või loomadele söödetava sööda vastavuse pestitsiidide jääkide piirnormidele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 396/2005 artikli 18 kohaselt.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [396/2005](#) art 18)

Määruse artikkel 18 sätestab jääkide piirnormid. Piirnormid on seatud nii, et piirnormiga võrdses koguses taimekaitsevahendite jääkide organismi sattumine ei kahjusta tervist. Analüüse teostab PTA järelevalve käigus, tootjad võivad ka ise analüüse tellida. Saasteainete kontrolliprogrammi kohta saab lugeda PTA kodulehelt pta.agri.ee/saasteained.

KM 5 Nõue 11: Käitleja peab tagama toidu jälgitavuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 18 kohaselt, loomset päritolu toidu puhul komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 931/2011 artikli 3 kohaselt.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr [178/2002](#) art 18; [toiduseadus](#) § 23, Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr [931/2011](#) art 3)

Säilitada tuleb vähemalt järgmised andmed:

- toidu täpne kirjeldus;
- toidu maht või kogus;
- toidu lähetanud toidukäitleja nimi ja aadress;
- saatja (omaniku) nimi ja aadress, kui see erineb toidu lähetanud toidukäitleja nimest ja aadressist;
- selle toidukäitleja nimi ja aadress, kellele toit lähetatakse;
- saaja (omaniku) nimi ja aadress, kui see erineb toitu vastuvõtva toidukäitleja nimest ja aadressist;
- partiid või saadetist identifitseerivad andmed; lähetuskuupäev.

Toidukäitlejad ei pea kindlaks tegema vahetuid tarbijaid, kui viimased on lõpptarbijad.

KM 5 Nõue 12: Toidukäitleja vastutab käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ja on kohustatud kasutama kõiki võimalusi selle tagamiseks. Isik on kohustatud abistama järelevalveametnikku õigusaktidega ettenähtud ülesannete täitmisel.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 19; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/625 artikkel 15; toiduseadus § 22 lg 1 ja § 48 lg 4)

Kui toidukäitlejal on põhjust arvata, et tema imporditud, toodetud, töödeldud, valmistatud või turustatud toit ei vasta nõuetele, siis algatab ta viivitamata toidu kõrvaldamise turult ning teavitab sellest PTAd, vt täpsemalt PTA kodulehelt: *Toidu üldised nõuded*. Toidukäitleja teavitab viivitamata PTAd, kui ta arvab, et toit, mille ta on turule viinud, võib kahjustada inimeste tervist. Toidukäitlejad peavad järelevalveasutustega koostööd tegema.

KM 5 Nõue 13: Söödakäitleja põhjendatud kahtluse korral, et sööt ei vasta söödaohutusnõuetele ja võib olla ohtlik inimese või looma tervisele, algatab ta koheselt sööda käitlemisest eemaldamise, teavitab sellest viivitamata Põllumajandus- ja Toiduametit (PTA) ning teeb PTAga koostööd.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002 art 20; söödaseadus § 4 lg 7)

Kui söödakäitleja kahtlustab, et tema turustatud (kas enda toodetud või ostetud ja edasi müüdüd) või ostetud sööt on ohtlik ja ta ei teavita sellisest söödast PTAd, siis on tegemist rikkumisega. Kui ettevõttes oma toodetud sööt osutub ohtlikuks loomadele, keda kasvatatakse oma tarbeks, siis selle eemaldamine käitlemisest on käitleja enda kohustus/vastutus ja sellisest söödast PTAd teavitama ei pea.



Hormoonide kasutamine loomakasvatuses (KM 6)

Järgnevad kaks nõuet on sätestatud toiduseaduses ja põllumajandusministri määrustes.

KM 6 Nõue 1: Turustada ei tohi inимtoiduks loomi ja neilt pärit loomseid saadusi, kellele on manustatud keelatud aineid ning ravimeid või kui loomaarsti poolt määratud ravimi keeluaeg ei ole möödas.

(Põllumajandusministri määrus nr 5 § 1, toiduseadus § 22 lg 4)

Nõue puudutab nii toidu kui ka loomatervishoiu valdkonda.

Loomset toitu on keelatud kasutada, kui loomale on manustatud ravimit, ravimitaolist või hormonaalse toimega ainet ja kui nende kasutamise järgne keeluaeg ei ole möödunud.

Põllumajandusloomadele on keelatud manustada järgmisi biostimulaatoreid, hormoonpreparaate ja muid aineid mis tahes viisil:

- Komisjoni määruse (EMÜ) nr 37/2010 lisa tabelis 2 nimetatud farmakoloogilised toimeained (*Aristolochia spp.* ja sellest valmistatud preparaadid, klooramfenikool, kloorpromasiin, kolhitsiin, dapsoon, dimetridasool, metronidasool, nitrofuraanid (sh furasolidoon), ronidasool);
- androgeense, gestageense või östrogeense toimega ained, sealhulgas 17 β -östradiool ja selle estrilaadsed derivaadid;
- stilbeenid ja stilbeeni derivaadid ning nende soolad ja estrid;
- türeostaatikumid;
- veiste somatotroopiinid;
- β -agonistid.

KM 6 Nõue 2: Loomapidaja peab arvestust põllumajandusloomale manustatud ravimite ja ravim-söödade kohta.

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 2019/6 art 108)

Arvestuses kajastatakse:

- 1) looma või loomarühma identifitseerimise andmed;
- 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
- 3) andmed ravimi väljastanud veterinaararsti või apteegi kohta;
- 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
- 5) veterinaararsti etteantud manustamisviis ja raviskeem;
- 6) määratud keeluaeg.

Andmed võib kanda selleks otstarbeks mõeldud vihikusse, raamatusse või tervisekaardile või salvestada elektrooniliselt. Veterinaararstilt saadud kirjalike selgituste ja retseptide kogumine kausta on arvestuseks piisav, kui lisatakse dokumentidele ülalmainitud andmed või peetakse nende kohta eraldi arvestust.

Taimekaitsevahendite kasutamine (KM 7–8)

KM 7-8 Nõue 1: Taimekaitsevahendit tohib kasutada üksnes taimekaitsevahendi loas määratud ja taimekaitsevahendi märgistusele vastavatel tingimustel ja põllumajandusministri 29. novembri 2011. a määruse nr 90 § 4 nõuete kohaselt.

(taimekaitseseaduse § 78 lg 1; põllumajandusministri 29. novembri 2011. a määruse nr 90 § 4)

Taimekaitsetöö tegemise ohutusnõuded taimekaitsevahendi pritsimise korral:

1. Taimekaitsevahendit kasutatakse taimekaitsevahendi pakendi märgistusel toodud kasutusjuhendi kohaselt, järgides asjakohaseid kasutuspiiranguid, sealhulgas kehtestatud puhvertsooni (vahemaa meetrites pritsitava ala ja veepiiri vahel) ja keeldu kasutada taimekaitsevahendit samal põllul järjestikustel aastatel.
2. Taimekaitsevahendit pritsitakse üksnes töökorras taimekaitseseadmega. Töölahuse valmistamiseks kasutatakse üksnes selleks otstarbeks ettenähtud ning märgistatud mõõteanumat ja seadet.
3. Tühjaks saanud taimekaitsevahendi pakendit loputatakse töölahuse valmistamise ajal puhta veega vähemalt kolm korda, valades loputusvee taimekaitseseadme paaki. Juhul kui taimekaitseseadmel on taimekaitse vahendi tankimisseade koos tühja pakendi loputusmehhanismiga, kasutatakse seda.
4. Töölahuse valmistamisel arvestatakse välja vajaminev töölahuse kogus, et vältida ülejääke. Veehaarde sanitaarkaitsealal või veevõtukoha hooldusalal on keelatud töölahust valmistada.
5. Taimekaitsevahendit on keelatud pritsida, kui tuule kiirus on üle 4 m/s, välja arvatud juhul, kui taimekaitseseadme kasutusjuhendis toodud tehniliste andmete kohaselt lubatakse taimekaitsevahendit kasutada suurema tuule kiiruse puhul. Pritsimisel arvestatakse tuule suunda lähedal asuvate ehitiste ning aia-, põllu- ja metsakultuuride suhtes, et hoida ära nende võimalik saastumine taimekaitsevahendiga.
6. Töölahuse tugeva õhku hajumise vältimiseks on keelatud taimekaitsevahendit pritsida, kui õhutemperatuur on üle 25 °C. Pritsimisest ülejäänud töölahust ei jäeta taimekaitseseadme paaki, vaid see lahjendatakse mitmekordselt veega ja pritsitakse hajutatult põllule.
7. Taimekaitsevahendit on keelatud pritsida alal, millel on õitsvaid taimi, välja arvatud juhul, kui taimekaitsevahendi pakendi märgistusel on märgi, et seda võib kasutada taimede õitsemise ja mesilaste lendluse ajal.

Taimekaitsevahendi kasutaja peab jälgima, et vahendit kasutataks ainult nendel tingimustel ja nendel kultuuridel, mis on vahendi märgistusel loetletud.

KM 7-8 Nõue 2: Taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja peab olema läbinud taimekaitsekoolituse ning peab omama selle läbimist tõendavat taimekaitsetunnistust.¹

([taimekaitseseaduse § 79 lõiked 1 ja 6](#), [§ 78² lg 1](#))

Taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja taimekaitseseaduse tähenduses on isik, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja või tema ettevõtte töötaja ning sellisel tegevusalal tegutseva juriidilise isiku juhatuse liige, juriidilist isikut juhtima õigustatud muu isik või ettevõtte töötaja, kes oma majandus- ja kutsetegevuses kasutab taimekaitsevahendit, ostab seda ning otsustab selle valiku ja kasutamise üle.

KM 7-8 Nõue 3: Kasutuses olev taimekaitseseade, välja arvatud käsi- ja selgprits, peab olema läbinud korralise tehnilise kontrolli iga kolme aasta järel.

([taimekaitseseaduse § 87 lg 1](#))

KM 7-8 Nõue 4: (1) Taimekaitseseade ei tohi nõuetekohasel kasutamisel, puhastamisel, hooldamisel ja hoidmisel ohustada inimese tervist ega keskkonda.

¹ Taimekaitsekoolitust korraldab Põllumajandus- ja Toiduameti heakskiidetud taimekaitsekoolituse programmi alusel täiskasvanute koolitusasutus täiskasvanute koolituse seaduse, kutseõppeasutuse seaduse ja käesoleva seaduse nõuete kohaselt.

(2) Professionaalne kasutaja kontrollib tema kasutuses oleva taimekaitseadme toimimist korrapäraselt ning vajaduse korral reguleerib selle toimimiseks olulisi osasid.

(3) Taimekaitseadme kasutamise, puhastamise, hooldamise ning hoidmise ohutusnõuete täitmisel tuleb järgida põllumajandusministri 20. aprill 2006. aasta määruse nr 49 „Taimekaitseadme kasutamise, puhastamise, hooldamise ning hoidmise ohutusnõuded“ alusel kehtestatud nõudeid.

(taimekaitseaduse § 84 lõiked 1, 1¹ ja 2; põllumajandusministri 20. aprilli 2006. a määrus nr 49)

KM 7-8 Nõue 5:

(1) Veekaitsevööndis on keelatud keemilise taimekaitsevahendi kasutamine veeseaduse § 196 lõikes 1 nimetatud registreeringuta.

(2) Taimekaitsevahendi kasutamine on keelatud:

- 1) allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses kümne meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist;**
- 2) nitraaditundlikul alal asuvatele olulistele allika- ja karstialadele jäävatel allikatel, karstivormidel ja karstijärvikutel ning nende ümbruses 50 meetri ulatuses allika veepiirist, karstivormi servast või karstijärviku kõrgeima veetaseme piirist.**

(veeseaduse § 119 punkt 4; § 151 lõige 2; § 154 lõike 5 punkt 1; § 158 lõige 2 ja § 168 lõike 3 punkt 2)

Veeseaduse § 196 lõikes 1 nimetatud registreeringu all peetakse silmas nt olukorda karuputke tõrjeks Keskkonnaameti loal.

Keelatud on keemilise taimekaitsevahendi kasutamine veekaitsevööndis. Veekaitsevööndis on juhul, kui kasutatava taimekaitsevahendi pakendi märgistusel ei ole märgitud suuremat puhvertsooni, kooskõlas veeseaduse § 118 lõikega 2 keelatud taimekaitsevahendit pritsida lähemal kui 20 meetrit Läänemere, Võrtsjärve, Lämmijärve, Peipsi ja Pihkva järve veepiirist, 10 meetrit teiste järvede, veehoidlate, jõgede, ojade, allikate, peakraavide ja kanalite ning maaparandussüsteemide avatud eesvooludena kasutatavate veekogude veepiirist ning 1 meetri alla 10 km² valgalaga peakraavi ja maaparandussüsteemi avatud eesvooludena kasutatavate kraavide veepiirist.

KM 7-8 Nõue 6: Taimekaitsevahendi jääke ja pakendijäätmeid käideldakse jäätmeseaduses ja pakendiseaduses sätestatud nõuete kohaselt.

(taimekaitseadus § 78 lg 8)

KM 7-8 Nõue 7: Taimekaitsevahendit hoitakse selleks sobivas ruumis, taimekaitsevahendi väikese koguse puhul ka selleks ettenähtud konteineris või kapis, mis on lukustatud ja millel on mürgise aine puhul kasutatav hoiatusmärk. Taimekaitsevahendit hoitakse eraldi toidust, ravimitest ja söödast, et vältida nende saastumist taimekaitsevahendiga.

- 1) Taimekaitsevahendi kasutaja säilitab taimekaitsevahendit loetava märgistusega originaalpakendis hoiutingimustes, mis tagavad taimekaitsevahendi säilimise kasutuskõlblikuna.**
- 2) Taimekaitsevahendi säilitamiseks sobiv ruum (edaspidi hoiuruum) on:**
 - vajaliku suurusega;
 - hästi ventileeritav ja valgustatav;
 - vedelikku mitteläbilaskvast, keemilise aine toimele vastupidavast ja libisemiskindlast materjalist kõrge künnisega põrandaga.

- 3) **Taimekaitsevahendi pakend asetatakse põrandal hoidmise korral puitlusele.**
- 4) **Hoiuruumis on vedelikku imavat materjali nagu liiva, saepuru või turvast ning hari, kühvel ja lekkimiskindel suletav anum pakendist välja valgunud taimekaitsevahendi kogumiseks. Hoiuruumis on nähtaval kohal tulekustutusvahendid ning häirekeskuse hädaabinumber 112.**

(taimekaitseseadus § 78 lõiked 5 ja 9; põllumajandusministri määrus nr 90 § 1

Loomade heaolu (KM 9–11)

Järgnevad 16 loomade heaolu alast nõuet on sätestatud loomakaitseseaduses ning põllumajandusministri määrustes. KM 9 puudutab vasikate, KM 10 sigade ja KM 11 kõikide põllumajandusloomade heaolu.

Vasikate pidamise miinimumnõuded (KM 9)

Vasikaks loetakse alla 6 kuu vanust veist.

KM 9 Nõue 1: Põllumajandustootja peab tagama, et vasika üksiksulu laius oleks vähemalt võrdne vasika turjakõrgusega ja pikkus vähemalt võrdne 1,1 kordse vasika pikkusega mõõdetuna nina tipust sabajuureni. Üksiksulul, välja arvatud haigete loomade eraldamiseks kasutatavad sulud, ei tohi olla umbseid vaheseinu. Seintes peavad olema avad, mis võimaldavad loomadel üksteist näha ja tunda.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 8 lg 1, 3)

Nõuet ei kohaldata vasikate pidamisele majapidamistes, kus on kontrollimise ajal vähem kui 6 vasikat ja juhu, kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures.

KM 9 Nõue 2: Majapidamises, kus peetakse rohkem kui 6 vasikat, tuleb üle 8 nädalasi vasikaid pidada rühmas.

Vasikate pidamisel rühmana peab põllumajandustootja tagama selleks kasutatavas ühissulus:

- vähemalt 1,5 m² vaba põrandapinda iga alla 150 kilogrammise vasika kohta,
- vähemalt 1,7 m² vaba põrandapinda iga 150 kuni 220 kilogrammise vasika kohta ning
- vähemalt 1,8 m² vaba põrandapinda iga üle 220 kilogrammise vasika kohta.



Üle 8 nädala vanust vasikat tohib üksiksulus pidada ainult veterinaararsti ettekirjutusel seoses looma tervisliku seisundiga.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 7, § 8 lg 2, 4)

Nõuet ei kohaldata vasikate pidamisele majapidamistes, kus on kontrollimise ajal vähem kui 6 vasikat ja juhul, kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures.

KM 9 Nõue 3: Põllumajandustootja ei tohi vasikat pidada lõastatult, välja arvatud rühmana ühissulus peetavad vasikad, keda võib lõastada korraga kuni üheks tunniks piima või piimasaaduste andmise ning vajaduse korral veterinaarsete menetluste läbiviimise ajaks.

Vasikal ei tohi kasutada suukorvi.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 3 lg 1 ja 3)

Vasikal ei tohi kasutada imemise takistamiseks mõeldud suukorvi või rõngast.

KM 9 Nõue 4: Vasikate pidamise ruumi põrand peab olema jäik ja sile, kuid mitte libe, et vältida vasikate vigastumist. Vasika puhkease peab olema puhas ja sealt tuleb tagada vedelike äravool. Kõigile alla kahe nädala vanustele vasikatele tuleb tagada sobiv allapanu.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 5 lg 3, 4)

KM 9 Nõue 5: Vasikas peab saama ternespiima vähemalt esimese kuue elutunni jooksul. Vasikaid tuleb sööta vähemalt kaks korda päevas. Kui vasikad on ühissulus ja neid ei söödeta vabalt ega automaatsel söötmismeetodil, siis peavad kõik vasikad pääsema sööma samaaegselt.

Sööt peab sisaldama piisavas koguses rauda, et vasika vere keskmine hemoglobiinisisaldus püsiks 4,5 mmol/l tasemel. Üle 2 nädala vanusele vasikale tuleb anda kiudaineid sisaldavat sööta, 8–20 nädala vanuse vasika söödas suurendatakse kiudainete kogust 50 grammist 250 grammi päevas.

(Põllumajandusministri määrus nr 78 § 9 lg 2, 3, § 10 lg 1, 5)

Vasika hemoglobiinisisaldust mõõdetakse vereprooviga vaid kahtluse korral, nt kui loom on aneemiline.

Sigade pidamise miinimumnõuded (KM 10)

KM 10 Nõue 1: Sigade pidamisel rühmadena peab põllumajandustootja vältima erinevate rühmade ühendamist ja uute loomade viimist väljakujunenud rühma. Kui searühmade ühendamine on siiski vajalik, tuleb seda teha võimalikult noores eas sigadega, võimalusel enne nende võõrutamist või hiljemalt nädal aega pärast seda.

Ülemäärase kisklemise ärahoidmiseks peab tagama sigadele põhu või muu sobiva tuhnimismaterjali, mis ei tohi olla kahjulik sigade tervisele.

Rühmadena pidamisel peab põllumajandustootja tuvastama sigade normaalse käitumise piire ületava kisklemise põhjuse ja kasutusele võtma meetmed selle ärahoidmiseks. Eriti agressiivsed sead ja ründamise ohvriks sattunud sead tuleb rühmast eraldada. Sigade rühmade ühendamisel on sigadele rahustite manustamine lubatud üksnes veterinaararsti ettekirjutusel.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 4 lg 1–5)

KM 10 Nõue 2: Kui sigade pidamisel rühmasulus kasutatakse betoonrestpõrandat, peab selle avade laius olema: põrsaste puhul kuni 11 mm, võõrdepõrsaste puhul kuni 14 mm, nuumsigade puhul kuni 18 mm ning seemendatud nooremiste ja emiste puhul kuni 20 mm. Betoonrestpõranda ribide laius peab olema: põrsaste ja võõrdepõrsaste puhul vähemalt 50 mm ning nuumsigade, seemendatud nooremiste ja emiste puhul vähemalt 80 mm. Restpõranda ehitus peab välistama sigade jalgade vigastumise ning sõrgade restpõrandasse kinnijäämise.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 12 lg 2, 3)



KM 10 Nõue 3: Sigade pidamisel rühmasulus on sulu põrandapinna minimaalne suurus sea kohta, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, järgmine: kuni 10 kg: 0,15 m²; 10–20 kg: 0,20 m²; 20–30 kg: 0,30 m²; 30–50 kg: 0,40 m²; 50–85 kg: 0,55 m²; 85–110 kg: 0,65 m²; üle 110 kg: 1 m².

Alates nelja nädala möödumisest seemendamisest kuni arvatavale poegimisele eelneva nädala alguseni tuleb nooremiseid ja emiseid pidada eraldi rühmana. Iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta peab olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda.

Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem, rühmas, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib põrandapind olla 10% võrra väiksem. Emiste ja nooremiste pidamiseks kasutatava rühmasulu küljepikkus peab olema vähemalt 2,8 m, alla kuue emise rühmas pidamisel peab sulu küljepikkus olema vähemalt 2,4 m. Alla kümne nooremise ja emise pidamisel võib neid pidada üksiksulgudes, kus neil on võimalus end takistusteta ringi pöörata.

Nooremiste ja emiste lõas pidamine on keelatud.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 7 lg 1–6, § 14)

KM 10 Nõue 4: Mittemetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta.

Nädal enne arvatavat poegimist tuleb poegimissulgu paigutatud nooremisele või emisele anda sobivat pesamaterjali, välja arvatud juhul, kui see ei ole sönniku eemaldamise süsteemi tõttu tehniliselt teostatav.

Põrsastel peab poegimissulus olema ilma augustuseta, mati või kohase allapanuga kaetud magamisala, kuhu kõik põrsad mahuvad samaaegselt lamama.

Põrsaid ei tohi emisest võõrutada varem kui 28 päeva vanuselt. Põrsaid võib võõrutada kuni seitse päeva varem, kui see on vajalik emise või põrsaste tervise ja heaolu tagamiseks või tootmistehnoloogia eripära tõttu.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 8 lg 1, 4; § 16 lg 6, § 9 lg 1)

Vajaduse korral tuleb pörsaste magamisalal kasutada soojendusseadet. Kui pörsad võõrutatakse kuni seitse päeva varem kui 28 päeva vanuselt, tuleb pörsad viia üle emise pidamise ruumist eraldatud ruumi, mida põhjalikult puhastatakse ja desinfitseeritakse enne iga uue pörsaste rühma sissetoomist.

KM 10 Nõue 5: Kuldi sulg peab olema paigutatud ja ehitatud nii, et see võimaldaks kuldil end vabalt ringi pöörata, samuti kuulda, haista ja näha teisi sigu. Kuldi sulu suurus peab olema vähemalt 6 m². Kui sama sulgu kasutatakse ka paaritamiseks, peab sulu suurus olema vähemalt 10 m². Sulus ei tohi olla liikumist takistavaid objekte.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 6 lg 1, 2)

KM 10 Nõue 6: Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:

- 1) kuni seitsme päeva vanuse pörsa silmahammaste lõikamine,
- 2) kuldi kihvade lühendamine,
- 3) saba lõikamine,
- 4) sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist,
- 5) väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.

Kuni seitsme päeva vanuse pörsa silmahammaste lõikamist ja saba lõikamist on lubatud rakendada üksnes siis, kui emiste nisadel või teiste sigade kõrvadel või sabadel esineb vigastusi, teiste sigade tervise ja heaolu huvides, kui neil esineb vigastusi kõrvadel, sabadel või udaral. Tiinetele nooremistele ja emistele tuleb vajaduse korral teha sise- ja välisparasiitide tõrjet.

(Põllumajandusministri määrus nr 80 § 7 lg 8; § 18 lg 1, 2, § 19)

Kuni seitsme päeva vanuse pörsa silmahammaste lõikamist, kuldi kihvade lühendamist ja saba lõikamist on lubatud rakendada üksnes teiste sigade tervise ja heaolu huvides, kui neil esineb vigastusi kõrvadel, sabadel või udaral.

Kuldi kihvade lühendamist on lubatud teha vajaduse korral teiste sigade vigastamise vältimiseks või ohutuse tagamiseks.

Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi.

Tiinetele nooremistele ja emistele tuleb vajaduse korral teha sise- ja välisparasiitide tõrjet.

Põllumajandusloomade kaitse (KM 11)

Põllumajandusloom loomakaitseseaduse tähenduses on loomsete saaduste tootmise eesmärgil peetav ja aretatav loom, sh hobuslane. Loomakaitseseaduse nõuded kehtivad kõikide põllumajandusloomade pidamisele, sh neile põllumajandusloomadele, kelle pidamiseks ei ole eraldi määrust kehtestatud. Täpsemad nõuded veiste, vasikate, sigade, kitsede ja lammaste, kanade, broilerite ja karusloomade pidamiseks on kehtestatud põllumajandusministri määrustega.

KM 11 Nõue 1: Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.

Põllumajandusloom peab iga päev saama eale kohases koguses ja füüsilisi tarbeid rahuldavat sööta ja pääsena takistamatult sööma. Loomadel peab olema vaba juurdepääs puhtale joogiveele. Söötmise ja jootmise vahendid peavad olema paigutatud selliselt, et sööda ja vee saastumise oht oleks võimalikult väike.

(loomakaitseseadus § 3 lg 2 p 1; põllumajandusministri määrused: nr 90 § 16 lg 1, 2, 3, 5; nr 80 § 16 lg 1–4, § 17

lg 1–2; nr 91 § 12 lg 1, 2, 3, 4; nr 78 § 9 lg 1, § 10 lg 1, 2, 4; nr 59 § 5, § 8; nr 84 § 8; nr 88 § 13)

Veis peab iga päev saama eale kohases koguses koresööta. Veiste rühmas pidamise korral peab söödasõim olema paigutatud nii, et kõik loomad pääseksid takistamatult sööma.

Vasikaid tuleb sööta vähemalt kaks korda päevas. Kui vasikad on ühissulus ja neid ei söödeta vabalt ega automaatsel söötmismeetodil, siis peavad kõik vasikad pääsema sööma samaaegselt.

Sigu tuleb sööta vähemalt üks kord päevas. Kui sigu ei söödeta vabalt või automaatsel söötmismeetodil, siis peavad kõik sead pääsema sööma samaaegselt. Üle kahe nädala vanused sead peavad saama puhast joogivett vastavalt vajadusele.

Lammastel/kitsedel peab olema juurdepääs söödale selliste vaheaegadega, mis vastavad tema füsioloogilistele vajadustele. Lamba ja kitse pidamise ruumis peab söötmiskoht olema paigaldatud nii, et see oleks kõigile loomadele kättesaadav ega kujutaks ohtu looma tervisele. Pidev ligipääs puhtale veele peab loomale olema tagatud alates esimesest elunädalast.

KM 11 Nõue 2: Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikku liikumisvajadust ja muu looma terviseks ja heaoluks vajalikku.

2(1) Põllumajanduslooma pidamise ruumis või ehitises peab olema piisavalt ruumi, et loomal oleks võimalik takistamatult süüa, juua, maha heita, lamada ja üles tõusta ning jäsmeid välja sirutada. Loomapidamisel on keelatud kasutada vahendeid ja seadmeid, mis võivad looma vigastada. Loomapidamise ruum või ehitis peavad olema sellisest materjalist, mida on kerge puhastada ja desinfitseerida ning mis ei ole kahjulik looma tervisele.

2(2) Põllumajanduslooma pidamise ruumi või ehitise õhuvahetus peab tagama, et ruumi suhteline õhuniiskus, temperatuur, tolmu- ja gaasisisaldus püsivad tasemel, mis ei kahjusta looma tervist. Põllumajanduslooma ei tohi pidada alaliselt pimedas. Looma pidamise ruum või ehitis peab olema piisavalt valgustatud kas loomuliku valguse või kunstliku valgustusega. Sigadel peab kunstliku valgustuse tugevus olema minimaalselt 40 lx. Võimalus peab olema kasutada ööpäev läbi lisavalgusallikat, et vajaduse korral kontrollida looma heaolu ja tervist. Sigade pidamise ruumis või ehitises ei tohi tekitada äkilist müra ja tuleb vältida pidevat mürataset, mis ületab 85 dBA.

2(3) Väljas peetavaid loomi tuleb kaitsta looma tervist ähvardavate ohtude eest ja loomadele tagada võimalus varjuda. Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud, piirdeaed tuleb hoida korras ja teravad esemed eemaldada. Loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb loomi nende eest kaitsta või mitte lasta karjamaale.

(loomakaitseseadus § 3 lg 2 p 3, 4, lg 3; põllumajandusministri määrused: nr 59 § 3 lg 3, § 3 lg 6, § 4 lg 3, 4, § 9; nr 78 § 5 lg 1, 2, § 2¹, § 6; nr 80 § 10 lg 1, 5, § 11 lg 1, § 13 lg 2, § 15 lg 1, 2; nr 84 § 5 lg 1, § 6; nr 88 § 5 lg 1, § 7 lg 1, 3, § 5 lg 5; nr 90 § 3 lg 1, 3, § 7 lg 3, § 15; nr 91 § 3 lg 1, § 7 lg 1, § 6 lg 3, § 7 lg 5, § 11 lg 3, 5)

Võrdluseks: sigadele vajaliku min valgustuse tugevus on 40 lx, nt mugavaks lugemiseks peetakse sobivaks valgustugevust 300–400 luks; sigade pidamise ruumis tuleb vältida pidevat üle 85 dBA mürataset, nt ketassae müratase on ligikaudu 100 dBA.

Mittesobivateks ilmastikutingimusteks loetakse liigne kuumus ja külm, tugev päikesepaiste, päevi kestev

vihma-, lume- või rahesadu, tuule ja sademete koosmõju, mille eest loomal ei ole võimalik varjuda.

Varjumisvõimaluseks talvisel ajal võib lugeda looduslikku või tehislukku varjualust, kuhu kõik loomad korraga varju mahuvad ja kus maapind on lumevaba. Selleks võib olla hoone või ehitis, kus kasutatav materjal ei tohi looma vigastada ega hirmutada (nt tuule käes pekslev kile) ega olla loomale kahjulik. Varjualune peab olema tugev ja vastu pidama ka suurematele tuulehoogudele. Varjumisvõimaluseks võib lugeda ka näiteks tihedat kuusenoorendikku või kadastikku, kus maapind on talvisel ajal lumevaba.

Suvisel ajal on varjumisvõimaluse juures oluline katuse olemasolu, mille all loomad saavad varjuda otsese päikesekiirguse eest. Samuti võib suvel varjumisvõimaluseks lugeda looduslikku võsa või metsatukka, mis pakub kaitset päikesekiirguse ja vihma või rahe eest.

KM 11 Nõue 3: Põllumajanduslooma tervist ja heaolu tuleb kontrollida nii sagedasti, kui seda on vaja vältitava kannatuste ärahoidmiseks. Looma pidamisega vahetult tegeleva füüsilisel isikul peavad olema vajalikud teadmised looma anatoomiast, füsioloogiast, loomaliigile omastest käitumisharjumustest ja loomakaitsenõuetest ning asjakohased praktilised oskused. Sellise põllumajanduslooma tervist ja heaolu, kelle suhtes kohaldatakse intensiivset loomapidamist, tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas. Siseruumis peetava vasika tervist ja heaolu kontrollitakse vähemalt 2 korda päevas. Broilerite tervist ja heaolu kontrollitakse vähemalt 2 korda päevas. Haigestunud või vigastatud loom peab saama asjakohast ravi. Vajaduse korral eraldatakse haige või vigastatud loom teistest loomadest, paigutades ta eraldi ruumi, kus on kuiv allapanu.

(loomakaitseseadus § 3 lg 2 p 2, lg 31, 32; Põllumajandusministri määrused: nr 78 § 4 ja § 11; nr 80 § 3 ja § 5; nr 90 § 1 ja § 2 lg 1; nr 91 § 1 ja § 2 lg 1; nr 59 § 6 ja § 7 lg 1; nr 84 § 2 ja § 4 lg 1; nr 88 § 2 ja § 3 lg 1)

Intensiivne loomapidamine loomakaitseseaduse tähenduses on loomade pidamine sellise loomkoormusega, sellistes tingimustes või sellisel tootmistasemel, mille puhul looma tervis ja heaolu sõltuvad inimese sagedasest hooldusest.

KM 13 Nõue 4: Intensiivses loomapidamises kasutatavaid tehnilisi seadmeid tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas ning avastatud viga tuleb parandada võimalikult kiiresti. Kui viga ei saa võimalikult kiiresti parandada, tuleb viivitamata rakendada looma tervist ja heaolu kaitsvaid ajutisi meetmeid.

Põllumajanduslooma pidamisel sundventilatsiooniga ruumis tuleb tagada asjakohane varusüsteem, et tagada piisav õhuvahetus looma tervise ja heaolu säilitamiseks süsteemirikke korral, ning rikestest märkuandev häiresüsteem.

(loomakaitseseadus § 3 lg 3³; põllumajandusministri määrused: nr 78 § 2 lg 3; nr 90 § 4 lg 1, 3, 4, § 7 lg 4; nr 80 § 11 lg 2; nr 91 § 4 lg 1, § 6 lg 4; nr 59 § 4 lg 2; nr 84 § 7 lg 2; nr 88 § 6 lg 3, 4, § 7 lg 2)

KM 11 Nõue 5: Keelatud on loomale kannatusi põhjustav aretustegevus ja muu sarnaste tagajärgedega tegu, mis ei ole tingitud looma ravimisest, muust veterinaarsest menetlusest ega hädaolukorradest. Keelatud on operatsioonid ja muud veterinaarsed menetlused, mis muudavad looma välimust ja mida ei tehta ravi eesmärgil. Keelatud on loomade kastreerimine pikaajast valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil.

(loomakaitseseadus § 4 lg 1, § 9 lg 1, 2)

Kannatusi põhjustav aretustegevus on aretustegevus, mis võib kahjustada looma üldseisundit. Näiteks aretustegevuse tulemusel looma kaal suureneb (suurem piimatootlikkus), aga jalgade olukord võib halveneda; nõrk sörgats, millega kaasnevad tugiaparaadi probleemid.

Lubatud on järgmised veterinaarsed menetlused: loomade kastreerimine, steriliseerimine, nudistamine, sõrgade ja kapjade lõikamine, loomade tätoveerimine ning mikrokiipimine, põrsaste hammaste ja sabade lõikamine, pullidele ninarõnga panemine, tibude nokkade lõikamine, väliaedikutes peetavate kultide kärssade rõngastamine.

Põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik.

Operatsioone ja muid veterinaarseid menetlusi teeb veterinaararst. Veterinaararsti otsesel juhendamisel ja vastutusel võib operatsioone ja muid veterinaarseid menetlusi teha ka loomaarstiõppe õppekava üliõpilane.

Keelatud on loomade kastreerimine pikaajset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil, näiteks kummirõngast kasutades.



Tingimuslikkus pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlusel

Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse saab esitada ainult elektroonselt. Tingimuslikkusega seotud toetuste taotlejatel tuleb taotluse esitamisel täita tingimuslikkuse küsimustik.

Küsimustikust saadavad andmed on vajalikud iga taotleja puhul nõuete kohaldumise määramiseks.

Vastata tuleb, kas:

- minu valduses on maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudega määratletud maastikuelemente, mida tuleb säilitada;
- kasutan põllumajandusmaa niisutamiseks põhjavett üle 150 m³ kuus või üle 10 m³ ööpäevas või pinnavett üle 30 m³ ööpäevas;
- kasutan mineraalväetisi;
- hoian sõnnikut sõnnikuhoidlas;
- hoian sõnnikut aunades;
- hoian silo silohoidlas või maa peal;
- kasutan taimekaitsevahendeid;
- tegelen loomsete esmatoodete (toorpiim, muna, mesi) tootmise ja turustamisega;
- tegelen mitteloomsete esmatoodete (teravili, köögivili) tootmise ja turustamisega.

Lisaks tuleb taotlusele kirja panna kogu kasutuses olev põllumajandusmaa, isegi kui sellele toetust ei taotleta.

Vahekuultuuride kasvatamise korral tuleb pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse pöldude loetelus teha märge veergu „TING VK“ nende pöldude kohta, kus vahekuultuuri planeeritakse kasvatada. Infot kasutatakse HPK 7 nõude kontrollimisel. Juhime tähelepanu, et 2024. aasta taotlusel esitatud infot vahekuultuuride kasvatamise kohta kasutab PRIA HPK 7 nõude kontrollimisel 2025. aastal.

KONTAKTID

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Suur-Ameerika 1, 10122 Tallinn

Tel 625 6101

info@agri.ee

www.agri.ee/tingimuslikkus

Põllumajanduse Registrite- ja Informatsiooni Amet (PRIA)

Tähe 4, 51010 Tartu

Tel 737 1200

pria@pria.ee

www.pria.ee/infokeskus/tingimuslikkus

Põllumajandus- ja Toiduamet

Teaduse 2, 75501 Saku, Harjumaa

Tel 605 1710

pta@pta.agri.ee

www.pta.agri.ee

Keskkonnaamet

Roheline 64, 80010 Pärnu

Tel 662 5999

info@keskkonnaamet.ee

www.keskkonnaamet.ee

Tööinspeksioon

Mäealuse 2/3, 12618 Tallinn

Tel 640 6000

ti@ti.ee

www.ti.ee

